B 12. 355.

JUH. JAIK

TOLMUKULL

lastejutud

B 12. 355.

TOLMUKULL

JUHAN JAIK

TOLMUKULL

ENSV R. Kirjandusmuuseum
Ef 11.532
RAAMATUKOGU

KIRJASTUS-OSAÜHING
„KULTUURKOONDIS"
TALLINN MCMXXXIX

Kaas ja illustratsioonid Axel Roosma'lt
Korrektuuri lugenud R. Nurkse

114762
1939:4156.

Paber A./S. E. J. Johansoni paberivabrikust

O.-ü. „Noole" trükk, Tallinn 1939.

Kui ta siis pesema asus, siis ta hõõrus Reinuvaderi selja peaaegu punaseks ... (lk. 27)

JULGE TOLMUKULL.

See oli nii põnev aeg, et haopinudes ja räästa-alustes kõigi varblaste südamed tuksusid tugevasti suurest erutusest.

Oli selge suvine ilm. Taevalael polnud kuski märgata mingisugust sõjamärki ning kõik värvukesed otsisid rahulikult omale toitu teetolmus ja viljapuu-aias. Kuid just siis algas see lugu.

Oli vana varblane nimega Tolmukull. Ta oli vapper linnuke ning tal oli palju poegi ja pojapoegi. Kõik varblased austasid teda, sest ta oli julge, tema sõna oli tark ning tema teod ja ettevõtted olid väärikad. Kõigile noortele varblaspojukestele üteldi ikka, et kasva nii suureks ja targaks meheks nagu on Tolmukull.

Sellel ilusal hommikul see Tolmukull lendas kõrgele aiapostile ja hakkas laia häälega sirtsuma kõigi maailmakaarte poole:

„Tulge kokku kõik varblaste pojad ja vanad varblased, tulge kokku kõik mehised mehed, kelle südames pole hirmu. Tulge, ma jutustan teile asju, mis on koledad kuulda ja hirmsad mõtelda. Tulge kohe, jätke siblimine ja tühi siristamine."

Kohe algas varblaste hulgas suur ärevus. Lendasid oma pesade juurest minema isad ja pojad, tuli

neid haopinudest ja vanust kuldnokapesadest, räästa-alustest ja puuriitadest ja kõigist paikadest, kus varblased armastavad elutseda. Lendasid kokku nisuväljadelt ja kanepist, teetolmust ja toatagus-test, tiigi äärest ja vaarikust, lepikust ja talliesiselt ning kõigil olid näod tõsised. Emad aga jäid oma väikeste pojukeste juurde pesadesse ja piuksusid nuttes:

„Nüüd tuleb sõda."

Tolmukull aga ootas tõsisel näol, kuni rahvas kokku kogunes. Ta ei teinud lahti suud paari-kolme kuulaja pärast, mitte veel ka kümne või kahekümne pärast, vaid alles siis, kui varblasi oli koos oma pool-sada, ta avas oma noka ja hüüdis:

„Vahvad varblased, noored ja vanad, kes teie olete kokku tulnud minu kutse peale. Mul on teile rääkida midagi tõsist, millele meie ei saa vaadata üks-kõikselt. Nüüd võtke südamed rindu ja andke enes-tele aru, kas meie oleme mehed või kanname asjata uhkeid sulgi ja kuulsat nime. Vastake mulle, ma ootan."

Varblased olid vait ja vaatasid üksteise otsa. Ainult üks, kes tuli natuke hiljem ja ei kuulnud kõike kõnet, küsis alandlikult:

„Mis on siis juhtunud?"

„Juhtunud on õudseid asju. Aga mis just juhtu-nud on, seda ütlen ma siis, kui olen kuulnud, kas teie olete julged mehed, kes on valmis tegudele, või olete arad, kelle süda on loodud värisemiseks ja tiivad põgenemiseks."

„Vahvad varblased, noored ja vanad, kes teie olete kokku tulnud minu kutse peale. Mul on teile rääkida midagi tõsist . . .“ (lk. 6)

„Ei noh," ütles üks varblane, „eks meie ole ikka nii julged ja vaprad nagu me ennegi oleme olnud."

„Kui nii, siis saage kuulda, mis on sündinud. Kaks varblast on elusalt inimeste kätte vangi langenud ja neid hoitakse kinni puuris."

„Ei või olla," ümises varblaste hulk.

„Ei võiks ega tohiks olla jah, aga siiski see on nii. Ja neid hoitakse kinni siinsamas inimeste elumajas. Olen oma silmaga neid näinud, kuidas nad vaevlevad kitsas puuris. Ja nüüd küsin mina: kas tohib see nii olla, et üks vaga varblane vangistatakse ja hoitakse teda siis puuris? Kas võime meie, vabad varblased, seda lubada, et mõni meie hulgast peab kandma vangipõlve? Kas meie ei pea siin välja astuma ja vabastama need õnnetud? Sest täna on kaks tükki meist vangis, homme võib-olla mitu ja viimaks pole enam ühtegi vaba varblast taeva all ega haopinudes. Ütelge, mis teie arvate."

„Vangi viidud varblased tulevad vabastada," karjus varblaspere.

„Ma ütlen veel," jatkas Tolmukull, „et kuidas lubab meie süda meid haopinus hüpata ja teri nokkida, kui teame, et kaks süütut varblast istuvad vangitornis ja ootavad meilt abi. Võib-olla nad ühtelugu muudkui paluvad jumalat, et meie ei unustaks neid ja läheksime nendele appi. Kui meie aga ei lähe, mis siis nemad peaksid meist arvama?"

Seal oli ka üks vana varblane nimega Värvukas, kes ei olnud vähem kuulus kui Tolmukull, ning see

hakkas mõtlema, et mis juttu see Tolmukull seal ajab? Vist ainult uhkustab ja edvistab ja tema jutul võib-olla polegi tõe-põhja all. Pole kunagi varem kuuldud, et varblasi oleks vangi võetud.

„Aga kust sina teada said, et kaks varblast on vangis? Kes sulle ütles?"

„Kes hooletu on, see ei näe ega kuule midagi ja ainult see võib niimoodi küsida. Mina aga tean kõik, mis sünnib ka neis paikades, kuhu meie minna ei saa. Vaadake — minge sinna aknaraamile ja piiluge tuppa, siis näete ise, et minu jutt on õige."

Suur hulk varblasi lendas kohe aknaraamile ja ulatas nokad vastu klaasi. Ja nad nägid kõik, et toas oli kaks puuri ja kummaski üks varblane.

„Kas nägite?" küsis Tolmukull.

„Nägime," vastasid varblased.

„Nüüd sõjanõu pidama! Meie teeme nii, et seame välja puuokstele valvurid, kes peavad silmas maja aknaid ja uksi, et neid vange ei saadaks majast ära viia. Suuremad ja julgemad varblased aga jäävad kokku meie sõjaväeks ja need ei lähe laiali, vaid asuvad ööd kui päevad selles toomingas ja on alati valmis välja astuma, kui tarvis. Niipea kui kusagil avatakse mõni aken või uks, antakse märku ning varblaste hulk tormab tuppa ja vabastab vangid. Enne aga tuleb kuidagi vangidele teatada, et nende pääsmise tund ligi on ja et neil ei tule enam kaua kannatada. Kas teeme nii?"

Kogu varblaste vägi siristas suure rõõmu pärast, sest Tolmukulli nõu oli väga tark. Nii just päästetakse vangist kaks vaest varblast.

Sel õhtul ei uinunud ükski varblane. Kõikide südamed olid mures vangide pärast. Musttuhat varblassõdurit valvas toominga otsas ning ootas märguannet, mil aken või uks lahti tehakse.

Öösel üks varblane lendas Tolmukulli saadetuna aknalauale ja laulis tasakesi:

„Kuulge mind, kuulge mind,
õnnetud vangid!
Praegu teid hoiavad
võred ja kangid —
ei saa te nokkida
otra ei nisu,
ei saa te kustuta
janu ei isu.
Aga te kannatust
täna nägi
kogu me vapper
varblaste vägi.
Tolmukull kogub
vägesid suuri,
tuppa ta murrab,
purustab puuri,
põrutab katki
trellid ja tabad,
laseb teid lahti —
olete vabad.“

Varblane laulis seda laulu nii ilusasti, et kõik, kes seda kuulsid, tundsid, et silmadesse tungisid pisarad. Kõik varblased valvasid ning ootasid igatsusega tundi, millal vaesed kannatajad vabaks saavad.

See oli enne keskhommikut, kui äkki ühe akna lähedusest kostis salapärane märguanne. Seal valvas üks tark noor varblane ning ta teatas, et aken on avatud ja vist jääbki avatuks, sest et avaja läks ära. Varblaste vägi, mis oli peidus toominga okstes, lendas nüüd suure vurinaga peidust välja ja otse aknast sisse.

Jah, seal oli tõesti kaks puuri ja kummaski oli üks varblasesuurune lind, kuid kohe esimesel pilgul oli näha, et need ei olegi varblased. Tolmukull astus siiski ette ja küsis:

„Kes teie olete ja mis olete teinud, et teid on puuri pandud?“

„Meie oleme kanaarilinnud ja meid hoitakse seepärast ilusais puurides ja toidetakse hästi, et meie ilusasti laulame.“

„Kas soovite, et meie teid vabastaksime sellest hirmsast puurist ja viiksime teid enestega koos vabadusse?“

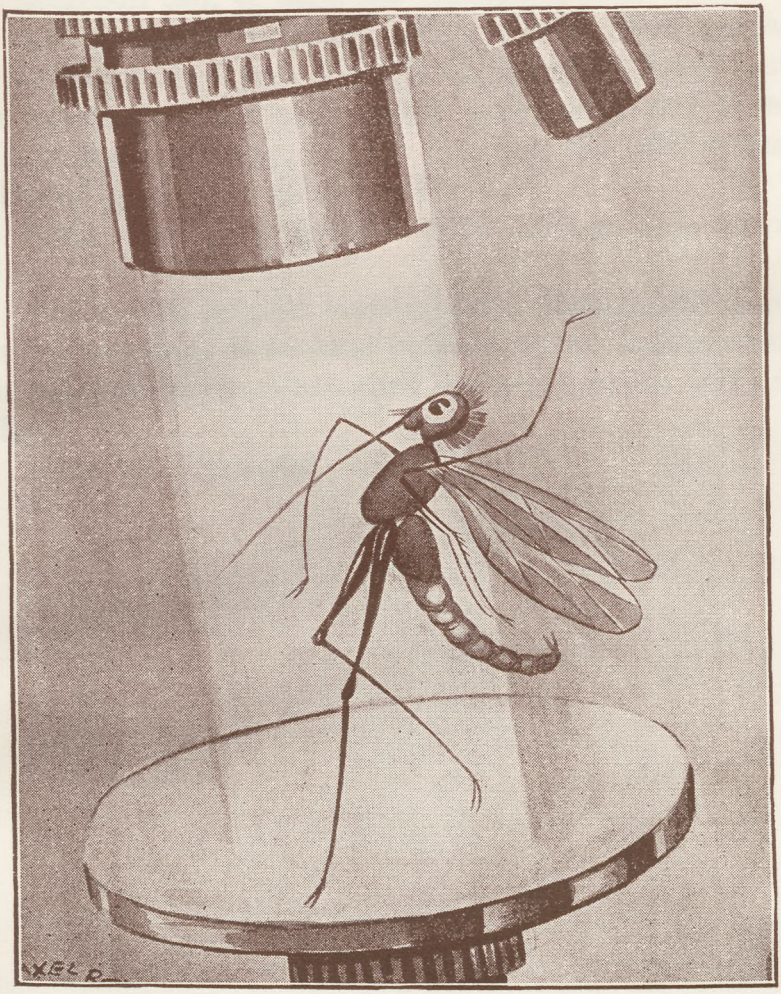
„Ei soovi. Meile jatkub meie puurist, suuremas vabaduses meie väsime varsti.“

Sel silmapilgul avanes uks ja keegi tuli tuppa. Varblaste parv lendas mürinal läbi akna tagasi välja.

„Need ei olnudki varblased, need olid hoopis meile tundmata linnud,“ seletasid sõjamehed nendele, kes väljas põnevusega sõjakäigu lõppu ootasid.

„Ja nad ei tahtnudki vabaks saada, ütlesid, et neil on niigi hea olla,“ täiendas teine.

„Mis see Tolmukull siis ajas asjata seda juttu, et varblased on vangis,“ nurises nüüd vana Värvukas. „Rääkis ja rääkis, aga ei asja midagi.“

„Mimsi, Mimsi, tule vaata, mis siin on," hüüdis ta oma naisele. Mimsi tuli teisest toast ja vaatas mind omakorda. (lk. 15)

Aga Tolmukull ütles:

„Kartsin jah, et need on varblased, kuid on õnn, et nad ei olnud varblased. Meie võime nüüd teada, et ühtki varblast pole kusagil vangis, kõik varblased on vabad. Ja peale selle teame meie nüüd veel seda, et kui ühe varblasega juhtub õnnetus, siis kõik teised lähevad appi. Kas teeme nii?“

Kõik varblased kiitsid jälle Tolmukulli tarku sõnu.

Varsti võis julgeid varblasi jälle näha murul hüplemas, haopinus siristamas ja hernepõllul kaunu nokkimas, hoolimata ülesseatud hernehirmutise kurjast näost.

Sõda oli lõppenud.

SÄÄSK, KÄRBES JA KILK.

Keskpäevane päike kõrvetas palavasti vastu Joru-Priidu maja külge. Seina alumisel palgil, peaaegu alus-müüri juures, mõnules kärbes paitavas soojuses. Tema kõrval, pisikeses seinapraos inises sääsk, kuid alus-müüri kivide vahelt paistis kilgi katsesarvedega pea.

„Mis te pragudes paosklete, tulge välja päikse kätte," soovitas kärbes.

„Ma ei või minna, ma olen liiga rasvane," sele-tas sääsk.

„Või tema rasvane," naeris kärbes. „Ise nii väike, et pole ruumi hingekeselegi, kus see rasv veel peaks olema?" küsis kärbes.

„On rasva, ja natuke üleliigagi veel," vastas sääsk. „Palavas rasvad hakkavad liiga tegema. Kui sina seda ei usu, siis küsi professor Suursilmalt. See mees tunneb mind hästi."

„Oi-oi — väike sääsk, aga suured tutvused," mui-gas kärbes, pidades sääse juttu paljaks hooplemiseks. „Ei tea, kust see professor sind peaks tundma?"

„Mina polegi nii tähtsusetu tegelane, sest minust just tehakse sageli elevante. See oli alles sel kevadel, kui ärkasin ellu linna pargis. Natuke pargis ringi vaadanud, asusin linna tundma õppima. Oi, see oli tohutu suur linn. Väsisin viimaks tänavatel lendle-

misest hoopis ära ja istusin ühe lahtise akna lauale puhkama. Sealt nägin, kuidas inimesed elavad oma suurtes majades. Minu ees oli lai laud ja laua taga istus üks vana palja pealaega mees, kes seadis mingi-sugust toru ja vahtis ühe silmaga sinna sisse. Sain kohe aru, et see ongi kuulus professor Suursilm, putukateuurija, kellele meie võlgneme kõik suurt tänu meie tutvustamise eest kõigile inimestele, kes meist harilikult sugugi ei hooli. Ta on meist kõigist kirjutanud väga palju raamatuid. Ja mis ta kirjutab, see on puha tõsi."

„Seda ma tean," ütles kärbes. „Aga sinust pole ta minu teada veel ridagi kirjutanud."

„Oota, kui veel ei ole, siis tuleb. Kui mina seal aknalaual tema tegevust vahtisin, siis ma tahsin ka lähemalt näha, mis töö temal parajasti käsil on. Mõt-lesin, et kui saaksin ise ka vaadata selle toru otsast sisse. Aga tema hoidis ikka oma silma peal ja mina lendasin inisedes ümber tema kõrva. Viimaks mõt-lesin, et kui tema vaatab pealtpoolt otsast, siis mina vaatan altpoolt vastu. Lendasin siis selle toru otsa alla ja vaatasin üles. Õige kaugel paistis mulle vastu üks pisi-pisike professori sinine silmake... Aga professor ise hüppas oma toolilt üles, ta juuksed tõu-sid püsti ja ta silmamunad paisusid suureks. Üldse ta oli mind nähes väga kohkunud."

„Seda ma ei usu," ütles kärbes.

„Seda sa ei usu seepärast, et sa ei tea, mis asi on mikroskoop. Aga mina tean. See riistapuu, millesse professor vahtis, see oligi mikroskoop. Ja see võib

väikse sääsekese nagu mina teha nii suureks nagu elevant. Mikroskoop on just niisugune imemasin, millega saab teha sääsest elevanti."

„Seda kuuldakse mõnel pool mõne mehe poolt tehtavat ka ilma mikroskoobita," arvas kärbes.

„Ei saa, päris ilma mikroskoobita ei saa. Kui seda siiski vahest tehakse, siis on tegijal mõni teistsugune mikroskoop kusagil peaajus, mis teeb tibatillukesed asjad imesuureks. Sellest tulevat sageli tülisid. Aga ma jutustan parem edasi. Pärast esimest kohkumist professor vaatas uuesti oma aparaadisse ja siis silmi sellelt üles tõstes ta nägu oli juba väga rõõmus. „Mimsi, Mimsi, tule vaata, mis siin on," hüüdis ta oma naisele. Mimsi tuli teisest toast ja vaatas mind omakorda.

„See on üks pisike sääseke, millist juba ammu olen tahtnud uurida," seletas professor. „Nüüd ta lendas siia ise. Ära sa teda hirmuta, ma pean teda hoolega uurima."

Seda kuuldes mina seadsin enese aparaadi alla mugavalt istuma. Professor Suursilm aga vahtis ja seletas oma naisele:

„See on üks haritud sääsk, vaata, kui puhtad on ta küünealused... Ja hästi toidetud — vaata, kus ripuvad lõua all rasvavoldid... Silmadest paistab palju tarkust, habe pole sassis... Hambad on puhtad ja karv silitatud... Ühe sõnaga — kõigiti eeskujulik poiss."

Pärast ta käskis mul keelt näidata ja mina näitasin. Näitasin ka oma tagumisi hambaid. Siis ta uuris

hulga aega mu silmamuna ja luges minu ribikonte. Ja pani kõik kirja. Minust kirjutatakse nüüd suur raamat."

„Kus see professor elab, juhata mind ka sinna," palus kärbes.

„Kaugel, väga kaugel linnas," õhkas sääsk. „Seal ma siis istusin ja lasin ennast uurida, kuni kõht läks tühjaks. Professor ei pannud tähelegi, et minu kõht oli juba väga tühi. Kui ma siis nägin Mimsi proua punaseid palgeid, siis ma ei hoolinud enam teadusest ning lendasin näljasena ta näole. Ühe suutäiekese saingi hammustada ta nina otsast, kui professori proua äkki hakkas nutma ja tülitsema, et miks professor meelitab tuppa sääski ja putukaid. Ta oli väga pahane ja mina mõtlesin, et nüüd minust väiksest ongi jälle tehtud elevant. Lendasin parem minema. Mõtlesin, et teisel päeval tulen tagasi jatkama teaduslikku tööd, aga..."

„Mis aga?"

„See aga, mis siis juhtus. Kui olin juba toast väljas, tõusis suur torm ja kandis mind kõrgele. Küll ma siplesin, aga peatuda ei saanud. Palusin tuult, et ärgu viigu mind kaugele, mul on teaduslik töö pooleli, kuid tuul ei hoolinud sellest midagi. Ta kandis mind pöörase kiirusega ikka edasi, kümneid ja kümneid kilomeetreid, ja siin ma nüüd olen — vana Joru-Priidu maja seinapraos. Kuid ega siingi viga ole. Ega lossides ole rohkem õnne kui popsimajades."

* *
*

„Professor on suur ja kuulus mees küll, aga siiski tühine puruke suure kuninga kõrval," algas kärbes oma jutustust. „Mina võin ütelda, et olen omas elus mitu korda istunud suure ja kuulsa kuninga enese ninal ja see suur ja vägev mees on mitu tundi minuga sõda pidanud. See juba on midagi, mida maksab meeles pidada."

„Kuidas? Sina pidasid kuningaga sõda?" imestas sääsk.

„Jah, pidasin küll. See asi läheb ju lihtsalt, sest kuningad, nagu te teate, on sõjapidamisele väga maiad. Kuid siis omalt poolt natuke alata, siis on sõda käes.

Minul tuli see lugu sedaviisi, et peale seda, kui minu isa ja ema said Sikuselja alevis kärbsepaberil õnnetut surma, otsustasin mina minna laia maailma õnne otsima. Lendasin mitu päeva ja nädalat ning ikka veel ei paistnud kusagilt otsitavat õnne. Viimaks silmapiiril hakkas midagi sinetama, mida ma esialgu pidasin pilvedeks, kuid hiljem selgus, et need on kauged mäed. Lähemale jõudes nägin, et ühe kaljumäe otsas on suur loss, mis säras loojenevas päikses nagu kuld. Esialgu mõtlesin, et ei viitsi enam nii kõrgele lennata, kuid siis tuul tõi mu ninna magusat lõhna. Sellest sai mulle kohe selgeks, et mäe otsas on kuninga loss, sest ühegi teise inimese toit ei suuda nii magusalt lõhnata kui kuninga oma. Lendasin nagu iga õige kärbes lõhna järele kohale, kuid seal nägin, et mina polnud mitte ainus sinnalendaja. Kuninga akna taga oli kärbseid nagu must pilv ning kõik

ootasid võimalust sissepääsmiseks magusate roogade juurde. Sain kuidagi ise ka koha aknaklaasil ja siis nägin, et lauas istub kuningas ja tema aukandjad. Kõigil oli suur virn magusasti lõhnavat toitu ees, kuningal endal muidugi kõige rohkem. Kuningal oli pikk valge habe, peas suur särav kroon ja kõik sõrmed täis sõrmuseid. Ühes käes hoidis ta suurt kahvlit ja teises käes valitsuskeppi. Nii nad seal sõid, aga meid sisse ei lastud.

Kuna mina oma pikal lennul olin näinud palju maailma, siis olin mina ka teistest targem ja sain aru, et ega siitkaudu meie kuninga juurde ei pääse. Üldse kuninga juurde pääsmine pole kerge. Ma siis ei lausunud teistele sõnagi ja lendasin maja õuepoolsele küljele, kus polnud raske üles leida köögi ust. Parajal ajal laskusin sissemineva ülemkoka turjale ja laskesin enda nii lossi viia. Pääsin ka söögituppa, kuid minu õnnetuseks laud oli siis juba koristatud ja süüa sealt ei saanud. Nägin teiste kadedaid nägusid ja erutust, kui näitasin ennast aknaklaasi seesmisel küljel.

Tahtsin kuningaga lähemat tutvust teha ja seepärast asusin lendama mööda lossi ruumikaid tube ja saale. Mina aga ei pea toredusest mingit lugu, seepärast lendasin ikka edasi.

Viimaks olin juba saalis ja istusin kuninga kõrvale troonile. Seal mina nägin oma silmaga, kuidas riiki valitsetakse. Kuningas muudkui andis käske ja kõik kuulasid alandliku näoga. Iga kuninga sõna oli seadus.

Kuna minu kõht ikka veel tühi oli, mõtlesin mina rohkem oma kõhule. Kuningas käskis kindlusi ehitada, suurtükke valada, teistele rahvastele hirmu peale ajada, mina aga mõlesin, kuidas saaks hammustada ühegi suutäie kuninga küljest. Seepärast ma lendasin ja istusin ta ninaotsale. Kuningas äigas käega ja oleks mu kohe ära võtnud, kui mina ei oleks osanud väledasti eest ära hüpata. Kuna kuninga nina peal oli juba istutud, siis tekkis tahtmine istuda ka kuninga otsaette. Laskusin just kahe otsaesise-kortsu vahele, aga vaevalt sain jalad maha, kui kuningas jälle äigas käega. Pidin jälle eest ära hüppama, kuid laskusin siis ta habemesse ja hakkasin tasa ja ettevaatlikult ta suu juurde hiilima, et hästi lähedalt näha, kuidas need kõvad sõnad kuninga suust tulevad. Sain õnnelikult tema alumisele huulele ja mu ees paistis juba tore kuninglik hammaste rida, kui kuningas tundis kõdi, raputas pead ja äigas endale kõvasti vastu suud. Ma lendasin siis pisut puhkama trooni otsa, kuid kuningas hakkas kätega vehklema nagu tahaks mind pimesi kinni püüda. Mina siis lendasin ta kõrvalehele ja hammustasin sealt ruttu ühe suutäie. Kuningas lõi siis endale vastu kõrva. Ta kannatus lõppes otsa.

„Mis te seisate ja vahite, kui te oma kuningat ei kaitse? Kas teie ei näe, et kärbes kipub minule kallale? Silmapilk mässaja kärbes kinni püüda.“

Kaksteistkümmend aukandjat asusid mind püüdma. Mina aga istusin siis juba kõrgel lae all ja vaatasin pealt, kuidas kuninga mehed sõdisid minu vastu. See päev seisab mul alati meeles ja ei ununе kunagi.“

„Aga kuidas sa siis kuninga lossist siia elama asusid? Kas seal ei olnud parem kui siin?“

„Seda ei tea ütelda, sest sain seal elada õige lühikest aega.“

„Miks?“

„Seepärast, et samal päeval kuningas andis seaduse, et kõik kärbsed tulevad maha lüüa või riigist välja saata. Ma siis tulin parem ise ära. Siin, vaese rahva juures, on kärbestel päris paradiis. Vana Joru-Priit küll vahel vihastab, aga on siis temal aega minuga jannata. Elab ise ja laseb minul ka elada.“

* *
*

Kilk, kes senini oli kuulanud üsna vaikselt, avas nüüd ka oma suu ja pajatas:

„Reisimine on omast kohast ka asi, kuid paigalolekust on rohkem kasu. Vaadake mind — ma olen teist palju suurem ja turjakam.

See tuleb sellest, et ma pole oma jõudu reisimistega ära kulutanud, ja kõik toit, mis on sisse võetud, on läinud kasuks. Siiski, mõned väiksed kolimised on minulgi olnud.

Meie sugu on ammuvanasti ränanud siia Lätimaalt, mida tõendavad ka meie keeles leiduvad lätikeelsed sõnad. Mõnel pool meie sugu on kasvanud õige suureks. Õige rohkesti oli meid Lõugna vanatädi korteris, kus meid oli nii palju, et kui rõõmutuju tuli peale, siis laulsime päris mitme kooriga. Seal olid savitatud seinad, ahjud ja truubid pragusid täis

Seepärast ma lendasin ja istusin ta ninaotsale. (lk. 19)

ning nendes oli väga tore elada. Ainult toidu poolest on seal kehv, sest mõnikord närisime näljaga kerisekive. Kui mina juba kolm nädalat ennast korstnalõõri nõega olin toitnud ja korra isegi pidin ära uppuma vanatädi joogivee-pange, siis ma otsustasin sealt külast välja rännata. Olin kuulnud vanade kilkide jutustusest, et maailmas on ka kohti, kus kilgid saavad süüa kõike seda, mida sööb pererahvas, kus kilgid närivad sinke ja ujuvad piimapüttides. Niisugust eluaset taht-sin ka mina endale leida ja ootasin, kes viiks mind seesugusele õnnemaale.

Ükskord Joru-Priit tuli meile külla. Selle mehe nägu meeldis mulle kohe ja seepärast tervitasime teda igast toa nurgast läti keeles:

„Labriit, labriit."

Priit ei saanud meie tervitusest vist aru ja ajas vanatädiga oma juttu edasi. Siis meie alustasime jälle mitme kooriga laulmist, sest teadsime, et Priit armastab väga laulu. Üks koor laulis pliidil, teine ahju otsas, kolmas ahju taga ja neljas kapi ja seina vahel. Siis küll Priit pani meid tähele ja lausus vanatädile:

„Tohoo pele, sul jo siin majas tuhat moosekanti!"

Vanatädi ohkas ja rääkis meist väga pahasti. Meie sellest ei hoolinud, sest olime küllaltki tähele pannud, et ta armastas ajada tühja juttu. Mõned inimesed on väga kanged laimama.

Et Priit mulle meeldis, siis ma hiilisin talle selja taha õige lähedale ja püüdsin teda hüüda nimepidi. Kuna nimi Priit on mulle kergem hääldada, siis ma hüüdsin:

„Priit, Priit, kas mind viid?“

Priit ei lausunud sõnagi ja ma sain aru, et vaikimine on nõusolek. Ma siis ronisin tema kasuka krae vahele ja jäin vaikselt ootama.

Siin Priidu kodus kasuka krae vahelt välja ronides mul polnud raske leida oma õiget kohta koldekivide vahel. Leidsin endale ülimugava ja sooja koha ning olin väga rõõmus. Varsti selgitasin ka, et selles majas peale minu pole ühtegi teist kilki. Arvasin, et Priidu süda saab väga rõõmsaks, kui kuuleb, et temagi eluasemesse on nüüd siginenud lauluarmastaja kilgi sugu, ja hüüdsin talle koldekivide vahelt tervituseks:

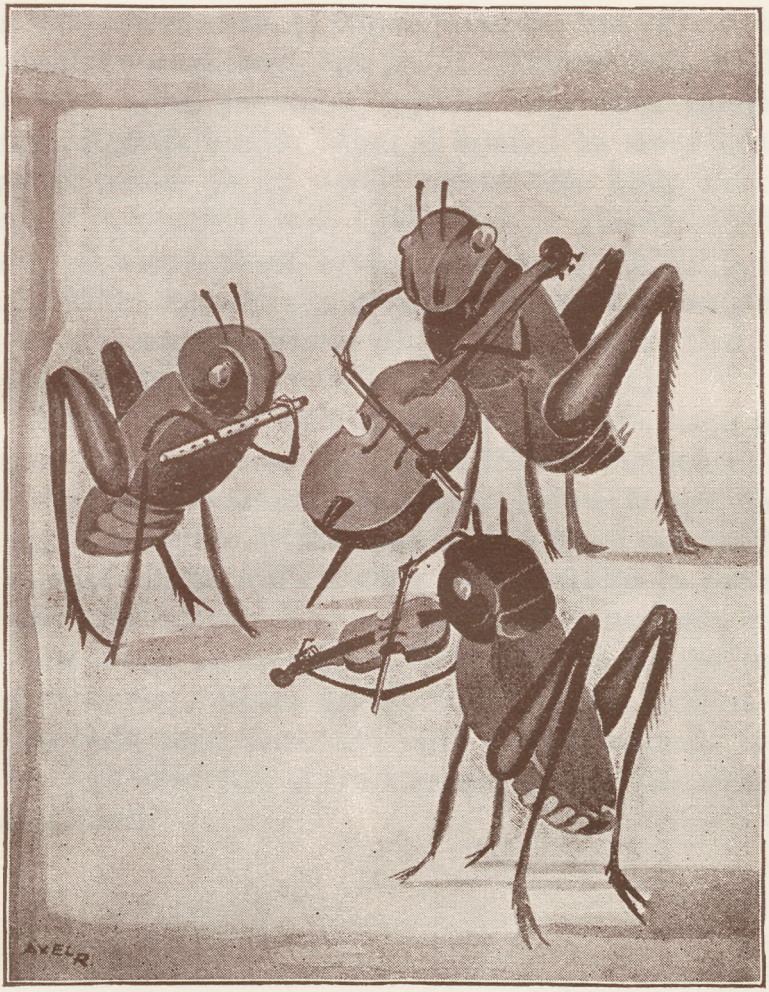
„Priit, labriit!“

Priidu nägu lõi üsna kahvatuks, arvatavasti suurest rõõmust. Kohe hakkas ta minu asukoha lähedal ettevaatamatult sorima ja puistama, mispärast ma arvasin paremaks lennata ahju otsa. Hüüdsin talle sealt:

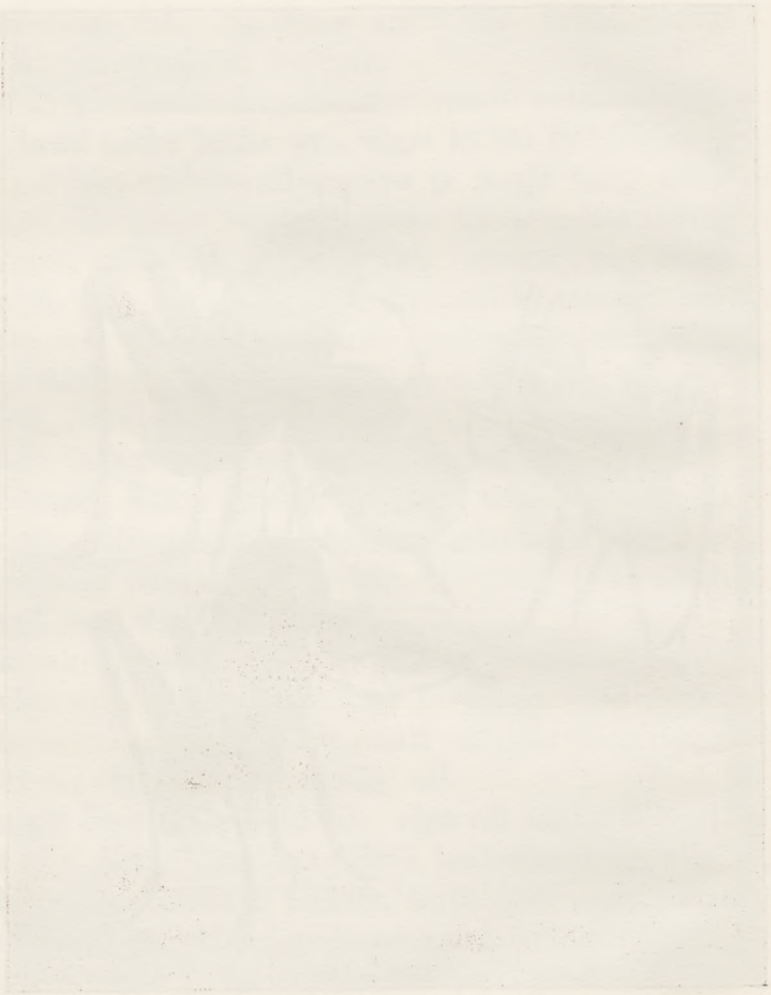
„Priit, otsi siit!“

Priit ahju otsa ei tulnud ja läks magama. Öösel mina sõin ta laualt sula suhkrut ja võtsin võid peale. Veendusin sellega, et vanade poolt räägitavail muinasjuttudel on ikka kõva tõe-põhi all.

Elu oli õige tore, kuid üks viga oli siiski. Nimelt see, et olin üksi. Üksi aga läheb laulminegi igavaks. Otsustasin naisemeheks hakata, kuid olin nagu vana Aabrahami poeg, kellel polnud naist kusagilt võtta. Pidin siis asuma hädaohtlikule kosjareisule. Poetasin end jälle vaikselt Joru-Priidu kasuka krae vahele ning ootasin, millal ta vaevaks võtab jälle Lõugna vanatädi poole külla minna. See päev viimaks saabuski. Kui

„Tohoo pele, sul jo siin majas tuhat moosekanti!“ (lk. 21)

ta oma kasuka Lõugna tädi seinale riputas, hüppasin seinaprakku ja otsisin endale kohe elukaaslase. Ütlesin talle kõrva sisse, et lähme kusagile, kus elu on kui vanasti Kooseni maal, aga pruut rääkinud seda emale, see jälle edasi ja varsti teadsid seda kõik Lõugna vanatädi maja kilgid. Mina ei saanud ka sinna enam midagi parata ja nii meid vooris täis kõik Priidu taskud ja voodrivahed, kraealused ja käised, värvlivahed ja saapasäärad. Priit ei märganud midagi ja tõi meid kõiki ilusasti siia kohale. Sest ajast alates pole meist siin sugugi puudus olnud ja iga prao vahel on meid ilma lugemata kakskümmend viis tükki.

Ainult see Priit pole siiski nii hea mees, nagu ma varem arvasin. Tema peale peab tõsiselt nurisema. Ta on mõnikord teinud niisuguseid halbu tempe, mis kusagile ei kõlba. Mitu korda on ta toonud oma majja niisugust mürki, millest väga paljud tublid ja terved kilgid said surma. Kas see siis kellegi nali on, niisugune temp! Igakord, kui Priit jälle oli teinud seesugust kurja, valitses majas tükil ajal leinavaikus ja kulus hulk aega, enne kui jälle suu sai avaneda lauluks. Aga mina just ei saa kaevata, mul on läinud siin majas hästi."

MESIKÄPA SAUNASKÄIMINE.

Oli laupäeva õhtu sügiskuul. Maailm oli pime kui pigi ja pilvist piserdas vihma.

Mändide all rajal kõndis väike vennike. Jaaniussid mätastel näitasid talle vaevaliselt teed. Vennike aga kõmpis aeglaselt ja ettevaatlikult, sest tal polnud parajasti kuhugi rutata.

Kes see vennike oli? Eks ikka vana Reinuvader ise, kes tegi oma õhtust jalutuskäiku. Pikad sügisõhtud on kodus igavad, kui pole midagi teha. Reinuvader lootis, et mändide all kõndides võib juhtuda uudist või tuleb pähe uusi mõtteid.

Siis aga sahisesid mändide all samblal sammud ja rebase ette tekkis kaks rohelist silma. See oli vana karu Mesikäpp, kes oli tulnud raasukeseks luusima.

„Tere, Reinuvader," ütles karu. „Ei tea, kuhu poole siis minnakse ja mida kavatsetakse?"

„Ei midagi suuremat. Nädal jälle läbi ja mõtlesin õige sauna minna," vastas rebane.

„Ah sauna? Kas ikka tõesti või? Kuhu sauna?" uudishimutses karu.

„Saunu nüüd puudus või," vastas reinuvader. Nüüd laupäeva õhtul kõik saunad köetud. Inimesed juba saunast väljas. Nüüd peaks õieti ruttama, et saun ei jahtuks."

„See on küll õige," vastas Mesikäpp. „Kuule, sõber Reinuvader, ole hea mees, võta mind ka sauna kaasa. Turi mul sügeleb, mis hirmus. Hõõrusin teda vastu puutüve kasvõi nahk katki, aga ei seegi sügamine aita. Peab siis vist ikka pesema. Kas võtad või?"

„Ole nii lahke," vastas rebane. „Ruumi meie kahe jaoks on igas saunas. Ainult, kas sa oskad ennast pesta?"

„Ah pesta? Jaa... Ega mina just pesukaru ei ole."

„Aga sinu vend jääkaru supleb igapäev, ja vaata, kui valge ta on!"

„Las tema supleb. Temal juba sündimisest saadik kombeks ennast märjaks teha. Aga mina hoian enda kuiva."

„Kas sa siis kardad vett?"

„Ei karda. Lähen veest läbi küll, kui ette juhtub, aga sellegi poolest olen sündimisest saadik pesemata. Pole õppinud ega pole õpetatud."

„Kahju küll," ütles Reinuvader.

„Mis kahju?"

„Et sa ei oska ennast pesta. Niimoodi ei tule sellest toredast kavatsusest midagi välja. Kus saunas on soe vesi, palavust ka nii, et muudkui higista!"

„Oi, pai vaderike, võta ikka mind ka kaasa."

„Kus ma sind võtan, kui sa ei oska ennast pestagi?"

„Pai vaderike, õpeta sina, kuidas ennast pestakse."

„Nojaa, õpetada ju võib. Ega selles suurt kunsti ei olegi. Tee aga kõik nii, nagu ma õpetan, ja siis saadki puhtaks. Lähme siis pealegi!"

Jooksid siis kibedasti — rebane ees ja karu taga. Varsti jõudsid nad saunani, mille uksel lõi vastu magus leili kuumus. Karu limpsas keelt.

„Oi kui tore, oi kui tore. Nüüd saab puhtaks, nüüd saab puhtaks. Oleks ennem teadnud, oleks kogu pere kaasa võtnud."

„Tore küll ja puhtaks saab ka, kui sa ise leili välja kannatad."

„Miks ei kannata, mul on ju karu tervis."

Kui nad juba sauna astusid, siis Reinuvader näitas saunalava poole ja seletas:

„Kuhu tahad istuda, kas kehvakeste või täismeeste lavale? Siin on lava, kus istuvad need, kellel pole karu tervist. Sina sinna ei mahugi, sa oled liiga suur. Aga sinu jaoks on see teine siin," näitas rebane.

„Ikka kõva tervise lavale," ütles karu ja tahtis asuda sinna, kuhu rebane oli osutanud.

„Pea," hüüdis rebane. „Teeme nii, et enne sina pesed minu puhtaks ja siis mina pesen sinu."

Karu oli sellega nõus. Rebane heitis leili ja läks lavale. Ta vihtles ennast oma sabaga. Karu aga valmistas toobris vahtu. Kui ta siis pesema asus, siis ta hõõrus Reinuvaderi selja peaaegu punaseks, kõhukese heledaks, ainult kõrvaotsad jäid natuke mustaks.

„Aitüma," ütles rebane. „Ega mina pole mõni jänes või nirk, et peaksin ennast valgeks pesema. Nüüd pesen siis mina sinu. Hüppa nüüd lavale ja istu rahulikult. Kui häält teed, siis tead, et tulevad inimesed ja koerad. Siin peab olema vait. Mine nüüd üles."

Karu ronis suure mõnutundega saunaahju äärele ja seadis enda istuma kerisekividele. Esimesel hetkel ta näis ainult imestavat, kuid siis ta röögatas kõvasti ning hüppas nagu mütsakas saunapõrandale maha. Rebane oli aga juba väljas ja jooksis naeru mugistades metsa poole.

Ega karulgi väga halvasti läinud. Tema pääsis ka kohe jooksma. Ainult saba oli maha kõrbenud, mispärast karud meie päevilgi on kõik imelühikese sabaga. Sest ajast ongi karud karva poolest õige tumedad, kuna rebane on hulga heledam. Kõik see tuleb sellest, et karu saunas ei kannatanud välja vihtlemist kõva tervise laval.

Aga rebaste peale on nüüd kõik karud vihased. Kui kuulete, et karu kunagi kõvasti mõmiseb, siis teadke, et talle tuli meelde see saunaskäimine. Karu hing on siis täis.

KOER, HOBUNE JA VARES.

Hobune Miku lõpetas koplis rohusöömise ja heitis suure kase vilusse puhkama. Ta tundis ennast väga mõnusalt. Mõni kärbseke, kes ta ümber tiirles, ei teinud talle suurt muret.

Põõsa taga vilkus midagi ja Miku tõstis pea kõrgele. Ta liigutas kõrvu ja teritas silmi, olles valmis igal hetkel üles kargama, sest temas oli veel rohkesti järel vana huntide aja hirmu. Siis aga ta rahunes kohe, sest põõsaste vahelt sörkis tema poole talu õuekoer Musti.

„Mis sa siin segad teise päevast unerahu oma hulkumisega," pahandas Miku naljatoonil.

„Päev pole loodud magamiseks," vastas Musti.

„On siiski," vastas Miku. „Näiteks sina, ametilt maja öövaht, sina peaksid just päeval puhkama ja öösel hoidma silmad pärani lahti. Mina aga magan siis, kui aega saan. Nüüdki alles saabusin linnasõidult, mul on täielik õigus magada."

„Ah, või linnas käisid? Mis seal uudist oli?"

Miku arvas, et mida see Musti õige linnast teab, ja hakkas talle jutustama linna suurtest majadest, rahvarohkusest, hobuste hulkadest, autodest ja raudteedest, sest teda kui veo ja sõidu alal tegutsevat isikut huvitasid esmajoones liikumis-

abinõud. Musti kuulas, kuid ei kuulanud siiski lõpuni.

„Ah, need tavalised asjad puha. Maju olen näinud, hobuseid olen näinud, autosid olen näinud. Raudteerongi küll pole näinud, aga mis suur asi seegi võib olla? Niisama asi nagu kõik muudki asjad. Aga vaata, mina olen näinud ikka asju, mis juba on palju huvitavamad kui mõni linn või masin. Neist võiksin ma palju jutustada."

„Mida ja kus siis sina oled näinud?" küsis Miku.

„Ikka kodus, kus mujal."

„Noh, koduseid imesid on meist küll igaüks näinud sadu kordi."

„Ei tahaks nagu hästi uskuda."

„Miks sa siis uskuda ei taha? Oleme ju ühe talu elanikud."

„Seda küll, aga sina magad öösel tallis ja sinna ei näe mitte midagi."

„Ah öiseid asju mõtled?"

„Neid jah, aga kui sa neid juba sada korda oled näinud, siis ei tasu vaeva neid jutustada."

„Ei, jutusta ikka," palus Miku. „Mina tõesti pole öösel õues olnud ja ei tea seal sündivat midagi iseäralikku."

„Küllap võin palju jutustada. Mina valvan kogu öö hoolega ja minu silma eest ei jää ükski asi peitu. Õhtutundidel mul on hooletu aeg, sest siis majarahvas on veel liikvel ja minusugust vahti pole talu õuele siis veel vajagi. Kui ma aga märkan, et majas kõik on jäänud vaikseks ja tuled on kustutatud, siis mina

ütlen enesele, et noh, Musti, nüüd algab siis sinu töökord peale. Ja siis ma hakkan hoolega vaatama, mis maja ümbruses sünnib.

Vihmase ilmaga ei ole tõesti öösel suuremat liikumist talu õuel. Ainult tuul mässab ja hulub. Vahel kuuldub nagu kõndimise kõbinat, aga kui hakkad vaatama, siis näed, et seal puuoksad pekslevad üksteise vastu. Mõnikord kahiseb katus ja räästaalune, nagu oleks kellelgi seal kitsas, kuid jällegi näed, et seal pole peale tuule midagi. Mõnikord talvel tuisuga küll kuuldub selget müdinat ka eemal põldudel ja heinamaadel, üteldakse, et need tuisumoorid mässavad seal, siiski pole ma neid kunagi päris selgesti näinud. Aga vaikseil öödel on küll igasuguseid nägemisi ja tegemisi maja õuel. Lapsedki, näiteks, teavad, et nõgesepõõsas elavad nõiad, ja neid seal on ka. Ega muidu nõges pole seesugune taim, kes hammustab igaüht, kes ligi astub. Neid nõgesenõidu ma olen näinud. Kuuled, kui öösel nõgesepõõsas hakkab kahisema. Kui siis teed silmad natuke pilukile, siis näed, et nõgeste ladvad liiguvad. Võiks arvata, et on siilid, aga pole seal siili lõhnagi. Need on ikka nõgesenõiad ja ei tea, kes veel nende sordist. Ega need nõiad ennast näidata ei taha. Ainult nii näeb neid, kui seisad tüki aega seljaga nende poole ja kui siis äkki vaatad tagasi, siis märkad, kuidas mustad varjud vilksatavad põõsasse. Aga ega nende vahtimine suurt ajaviidet pakugi. Palju huvitavam on vaadata puukide lendu taeva all. Puugid on kanged varastama ja neid lendab eriti palju sügisel, kui põldude saak on juba

aitadesse kogutud. Siis neid on näha taeva all korraga kas või mitu tükki. Inimesed küll ütlevad, et need on allakukkuvad tähed, aga mina olen ajaviiteks taevatähed mitu korda üle lugenud, nii enne kui ka pärast kukkumist, kuid kõik nad on alles, mitte ükski ei kuku alla. Mõnikord puuk tahab laskuda ka otse meie õuele. Kui nad lähemale jõuavad, siis nad valgustavad natuke ööd enda ees ja niipea kui näevad, et mina istun ja olen valvel, siis kustutavad oma tule ära ja kaovad ei-tea-kuhu. Seepärast, pole ükski puuk saanud varastada meie peremehe tagant mitte poolt teragi.

Aga muid vargaid käib ka. Öökullid lasevad siis õuel ringi, nii et tiivad sahisevad ja silmad põlevad, aga lähevad minema jälle. Rebased käivad metsaääri mööda ja vahivad talude poole. Nad on kavalad ja hiilivad vahel õige nägematult õuele ja luusivad kanade asupaiga ümber. Mina jälle panen neid aegsasti tähele ja varitsen. Kätte küll pole saanud ühtegi, aga tulist jooksu olen nendele teinud sageli. Võõrad kassid kipuvad mõnikord öösel õuele ja kui nad mul eest puu otsa pääsevad, siis võta või haukumine abiks. Harilikult väiksemad öised tülitajad ma ajan õuelt ilma kärata minema. Pean ütlema, häbi küll, et isegi mõned võõrad koerad tulevad öösel ei-tea-kust õuele ja hakkavad siis seal ringi nuuskima. Ka nendele teen kõva jooksu sisse.

Nii talvel kui ka kevadel käivad öösel külas jänesed. Talvel nad kipuvad õunapuid närima, kevadel tikuvad kapsaaeda. Nende külaskäik huvitab mind

kõige rohkem, sest ma ise olen ka natuke jahimees ja tahaksin neid hea meelega kinni võtta. Kahekesi oleks kergem neid tabada, üksi on see väga raske. Mitu korda on olnud mul öösel jänes peaaegu käes, aga siis on ikka juhtunud see, et ta pääseb jooksma. Ja kui jänes juba jookseb, siis ära teda enam püüagi. Jänesel on väga pikad jalad.

Aga kõige erutavam on lugu siis, kui õuele tuleb ikka päris varas. On väga kahju, et vargad näevad välja peaaegu nagu kõik muudki inimesed, seepärast ei saa kunagi aru, kes on varas, kes on muidu võõras inimene. Seepärast on kord niisugune, et kui võõras inimene ilmub õuele, siis ma pean haukuma. Kui peremees tuleb toast välja, siis tema tunneb otsemaid, kes on varas, kes on õige inimene.

Koledad on need ööd, kui surm hiilib kusagil külas ringi. Siis on nii paha olla, et ei saa teisiti, kui pead tõstma koonu kõrgele ja hakkama huluma. Surma ei näe, kuid tunned siiski, et ta kõnnib kusagil mitte väga kaugel.

Kord juhtus nii, et nägin ka kodukäijat. Oli sügisene öö ja kõik juba ümberringi ammu vaikne. Mina parajasti tahtsin minna rehe juurde, kus öösel jookseb ringi rohkesti hiiri ja rotte, kui äkki nägin, et üks valge kogu liikus sauna poolt toa poole. Minul tõusid seljakarvad kohe püsti ja hakkasin haukuma. Paar suutäit haukumist sain teha, kui kodukäija ütles:

„Kas sa jääd vait, mis sa lärmad."

Siis tundsin häälest ära, et see oli peremees ise. Oli laupäeva õhtu ja ta oli jäänud saunalavale magama.

Tuli siis kesköö aegu pesuväel saunast, üleni valge — ja mina arvasin, et on kodukäija. Nii vahel võib juhtuda sedagi, et ei tunne isegi oma peremeest esimesel silmapilgul ära."

* *
*

„Kui sa õige viitsid kuulata, siis ma võiksin sulle jutustada oma elulugu," ütles hobune. Mina olen oma eluajal palju käinud ja palju näinud ning sellest oleks mõndagi jutustada. Mina pole paigal seisev loom ja seepärast ma tean palju asju, mis on meist kaugel.

Mina sündisin ilmale ühes väikses talukeses, kus minu ema oli ainukeseks hobuseks. Minu ema polnud terve eluaeg popsihobune olnud, vaid ta oli noorena olnud sõjaväes ja tema seljas sõitnud punaste püksstega ratsanikud. Vanas eas ta müüdi ära ja siis paar aastat hiljem sündisin mina ilmale. Naabritalude hobused, nähes mind väikse varsana, vangutasid pead ja ütlesid, et minu elukäik kujuneb väga kirjuks. Et oleksin mina sündinud suures talus, siis oleks lootust elada kogu eluaeg rahulikult ühes kohas, aga kehv mees ei suuda kahte hobust pidada. Nende elutark ennustus on läinud täide, sest mitmel laadal on mind müüdud, mitu peremeest on mind pidanud ja mõned arvavad, et enne surma müüakse veel mõnigi kord.

Oli küll õnnetus, et ma sündisin vaese popsi tallis. Tema ei jõudnud mind küllalt hästi toita ja seepärast ma jäin kasvult väiksemaks kui mu ema. Seepärast mind ei ostetudki sõjaväehobuseks, kuhu mina

nii väga tahtsin saada, sest hulk minu esivanemaid on olnud vahvad sõjaväehobused. Kui see lootus minul nurja läks, siis peremees hakkas mind vedama mööda laatu ja ma vaatasin hirmuga igale mehele otsa, et kas sellest ehk ei saagi mu uus peremees. Viimaks ostis minu üks linna voorimees. Ma olin selle üle üsna rõõmus, sest olin kuulnud, et voorimehed hoiavad oma hobuseid heas korras ja töö ei ole väga raske. Teised hobused jälle ütlesid, et asi on paha selle poolest, et voorimehed ei pea hobust kaua oma käes, vaid müüvad mõne aasta pärast jälle maha, sest kui hobune vanaks pidada, siis ei jõua müümisest saadud rahaga enam uut asemele osta. Mina aga pidin rahul olema ja olingi rahul, sest tahtsin ka linna elu tundma õppida. Seal sai siis veetud ja sõidutatud väga tähtsaid isikuid. Kui hakkaksin loetlema neid kõiki, keda minul on au olnud sõidutada, siis kuluks palju aega ära. Ja sina, harilik talukoer, ei teagi, mis tähendab tähtis inimene. Sina haugud igaühte ühtmoodi ja ei tea aimatagi, et mõni inimene on nii tähtis, et teine inimene vahib talle hulga aega järele.

Kolm aastat hiljem voorimees müüski minu ära. Ühele talumehele. Kui hakkasin linnast sõitma oma uue kodu poole, siis ma olin väga uudishimulik, et kuhu maanurka ma nüüd sattun. Sõitsime läbi mitme küla ja igal pool oli hulk kurje koeri, kes püüdsid hüpata mulle ninna. Mulle see maakoht ei meeldinud ja arvasin, et ega mul siin hästi ei lähe. Koju jõudes nägin, et see oli kaunis jõukas talu ning peremees näis olevat minu vastu väga lahke. Ta hoolitses minu eest

väga hästi ja silitas mu lakka väga sõbralikult. Mina siis mõtlesin, et kui mulle nii hea ollakse, siis mina püüan ka olla nii truu kui võimalik. Aga pärast ma hakkasin nägema, et peremees nii hea polegi. Kui meie sõitsime linnas või mujal kaugemal, siis ta sidus mind tihti ühe pika hoone ees lasipuu külge kinni ja laskis oodata sügava ööni. Mõnikord mul hakkas väga külm ja mõnikord näpistas nälg. Kui peremees siis viimaks tuli, siis oli tal äkki väga kiire ja muud= kui andis mulle piitsa. Ise aga laulis ja hõiskas. Ma olin mitmel korral temale päris pahane.

Siis ükskord juhtus see räbal lugu, mis viis mind peremehega päris tülli. Sõitsime jälle kuhugi, aga see= kord oli saanil aisakell küljes. Kui ma jälle pidin väga kaua seisma, siis ma katsusin, kui kõvasti ohelik mind kinni hoiab. Aiapuu, mille külge olin seotud, andis järele ja ma tundsin, et olen vaba. Asusin siis ise koju minema ja sõitsin õuele. Minult küsiti, kuhu ma peremehe jätsin, kuid mina ei osanud midagi vastata. Ainult hirnahtasin, kuid nemad ei saanud sellest midagi aru.

Teisel päeval peremees ei annud mulle poolel päe= val ivagi ette ja ma juba aimasin, et peremees on nüüd vihane. Inimeste kõnelustest sain kuulda, et peremees olevat olnud kosjas ja mina jätnud ta kosjaskäigul jalameheks. See olevat suur häbi. Oleksin mina sel= lest teadnud, ega ma siis nii poleks teinud.

Selle pahanduse peale peremees viis minu jälle laadale ja müüs ära kaupmehele, ja kaupmees müüs mõne aja pärast sellele peremehele, kelle oma ma

praegu olen. Kui mind nii palju kordi müüdi, siis ma mõtlesin, et küllap mina vist olen halb loom, et mind kusagil kaua ei peeta. Siin mulle meeldib ja seepärast ma püüan olla oma peremehele truu ja sõnakuulelik. Ma olen käinud omas elus seitsmes linnas ja siin lähemas linnas olen ma käinud üle kahesaja korra. Kui ma kõik kokku arvan, palju ma olen eluaja jooksul maad ära sõitnud, siis tuleb seda väga suur arv — üle 50 000 kilomeetri. Ja vedanud olen umbes 1200 tonni raskusi pikemate ja lühemate vahemaade takka. Peale selle olen ma harinud umbes 3000 hektaari põldu. Kas need pole suured arvud, mis?"

„Aga selle aja jooksul oled ka palju kaeru ära söönud," vastas koer.

„Kaer on toit. Iga loom peab saama oma toidu. Üteldakse küll naljaviluks, et hobusel olevat oma palk ka, nimelt kabjarauad."

„Aga suus on sul ka rauad," ütles koer.

„On küll. Mina olen niivõrd kasulik loom, et minu peale maksab kallist kraami kulutada," vastas hobune.

* *
*

Vana hall vares istus puu ladvas ja kuulas pealt, mis hobune ja koer all rääkisid. Tal oli igav ning seepärast ta segas ka ennast nende jutu sekka.

„Kuulasin teie juttu siit puu otsast ja leidsin, et teie jutud on igavad. Üks räägib aina ööst, teine tööst. Ja mis teie muud rääkida võitegi, teie pole ka

midagi rohkem näinud. Mina ka, kui laskun maapinnale, siis olen üle kõrvade rohu sees ja ei näe midagi, ei lähedale ega kaugele. Aga kui jälle tõusen kõrgele või istun puu latva, siis näen oma silmadega korraga jälle nii palju, et ei jõua ära vaadatagi."

„Mida sa sealt ikka nii palju näed?" kahtles koer.

„Kas sina ei usu või? Kui sina lähed künka otsa, siis sa näed rohkem kui madalalt maalt. Aga mina võin lennata künka otsas kasvava männi latva ja näen sealt palju rohkem. Praegu ma istun siin ja vaatan, kuidas kaugel sinetab üks järv ja järve taga on kõrge valge kirikutorn. Aga see pole veel midagi, sest veel kaugemal paistavad linna vabrikute korstnad. Näen korraga sada talu. Kõik on mulle näha siiasamasse, pole vajagi juurde lennata."

„Mina olen ka näinud sada talu omas elus. Ükskord ära nähtud, rohkem pole vaja nähagi. Nii et sina ära kiitle seal puu otsas midagi," ütles koer.

„Ega mina ei kiitle," vastas vares. „Ma ütlesin ainult seda, mida mina praegu siit näen. Aga kui ma lendan veel kõrgemale, siis näen ma korraga kogu maad ja isegi Tallinna linna ja merd."

„Ei usu," vaidles koer vastu.

„Seepärast ei usu, et pole ise oma silmaga kunagi nii kõrgelt saanud vaadata. Aga kui ma veel kõrgemale lendan, siis näen ma koguni kõiki maid teisel pool merd ja muidugi kõiki suuri laevu ka, mis sõidavad meredel. Teie ei pääse kunagi siia üles vaatama nii kaugele."

Vares lendas ära, kuid kass Nurr ronis puu latva. (lk. 39)

„Kui ei saa, siis pole vajagi," vastas koer. „Aga vaadake, sealt tuleb ju meie kass Nurr. Saadame tema üles vaatama, tema oskab ronida."

„Kui teie kassi siia saadate, siis mina lendan ära. Mina kardan kassi," ütles vares.

„Kass oskab ilma sinuta ka vaadata."

Vares lendas ära, kuid kass Nurr ronis puu latva.

„Räägi meile, mida sa sealt näed," küsis koer.

„Siit on päris kena alla vaadata. Hobune näib siit ilma jalgadeta ja kael on tal väga peenike. Aga kaugemale ei näe siit midagi, teised puud on ees."

„Vaata hästi, kas ei näe järvi või kirikuid või mõnda linna?"

„Ei näe midagi, peale mõne puu ladva ja sinise taeva."

„Tule siis alla tagasi."

Kass tuli alla ja siis nad leidsid, et valel on ikka lühikesed jalad. Vares arvas, et keegi teine puu latva minna ei saa ja seepärast luiskas. Oh, neid vareseid küll!

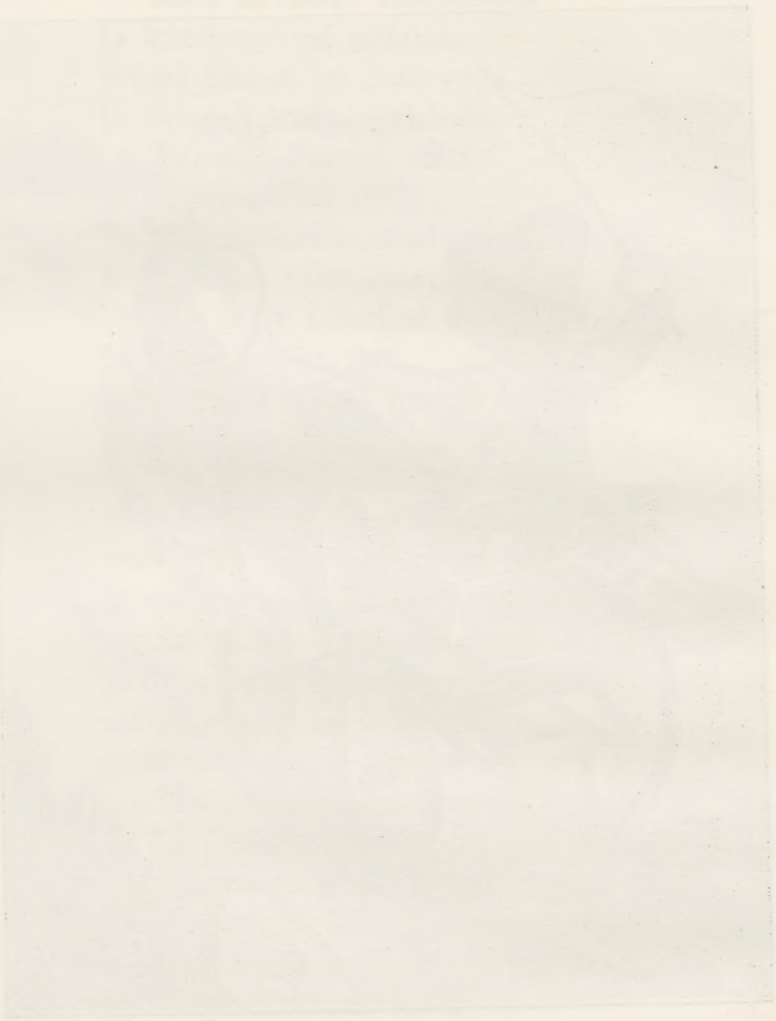
KASSI KAUBAMAJA.

Kass pani kaabukse pähe
ja viisud venitas jalga.
Ei tea, kuhu ta läheb,
kas Viljandisse või Valka?
Ta läbi läks lepikust
ja üle oja ja oru,
sõi paunast sepikut,
lõi nurru ja laulujoru.
Läks edasi üles mäkke
ja vahtis ette ja taha.
Siis leidis kõnniteelt äkki
kolm senti kopitand raha.
Kass pistis raha põue,
läks läbi võsa ja vaariku
otse vana mustlase õue
ning ostis hobu ja kaariku.
Ja siis läks lahti sõit,
sest hobu lendas kui püvi,
ei pidanud teda ei kraav,
ei kivi, ei kasepuu tüvi.
Ei tea, kuhu see kass
nüüd sõitis nõnda ruttu?
Mis asja ta kihutas?
Vaat' sellest teeme nüüd juttu.

Kass kavatses kaubamaja
ja kassipoekest pidada.
Nüüd kaupa on osta vaja
ja kaugelt kohale vedada.
Ta ostis Nissist nisu
ja Rigoldist rauarisu.
Ta Haapsalust omandas harju
ja Vigalast vihmavarju.
Siis ostis Lihulast lina
ja Tihemetsast tina,
kuid Vändrast ta omandas vähki
ja Pärnust pärandas pähkli.
Siis võttis Muhumaalt mulda
ja Kullamaalt kaevas kulda,
veel ostis Kihnust kinda
ja maksis ilusat hinda.
Sai Saaremaalt saia kaku
ja Sõrvemaalt sõgeda soku,
sai Kuressaarest häid kurke,
kuid Orisaarest sai orke.
Siis ostis Hiiumaalt hilpe
ja Kivi-Vigalast kilpe,
ta püüdis veel Kärdlast käo
ja Kõpust tõi kõvera kõo.
Veel ostis ta Vormsist voki
ja Torgust toreda toki,
siis kauples veel Vilsandist vibu
ja väikse tiirhänna tibu.
Kuid Tallinnast ostis ta tahku
ja Narvast natuke nahku,

Ja siis läks lahti sõit,
sest hobu lendas kui püvi,
ei pidanud teda ei kraav,
ei kivi, ei kasepuu tüvi. (lk. 41)

siis ostis ta Keilast kelgu
ja Sindist sinise silgu.
Siis kauples ta Paldiskist palli
ja Kohilast koleda kolli.
Ka kauples ta Hagerist härga
ja Märjamaalt joogiks märga.
Aga Raplast ostis ta raami
ja Amblast ankru ja aami,
kuid Koselt korjas ta koti
ja Mustlast mudase muti.
Ja Tapalt tahtis ta tangu
ja Loksalt lappimislõngu,
kuid Kehrast kauples ta kera
ja Tamsalust tatra tera.
Veel sai ta Vasknarvast vaske
ja Rakverest ree raske,
siis korjas ta Vaivarast vaiku
ja Konju külast sai koiku.
Veel hankis ta Toilast tooli
ja Vokast vokipooli,
kuid Jõhvis ta kosutas jõudu
ning jatkas siis sõitu ja sõudu.
Siis kauples ta Kadrinast karu
ja Haljalast habemeharu,
kuid Kundast sai kullatud kupli
ja Paasverest paju ja papli.
Ta Paidest sai paigatud paadi
ja Türilt tõi tühja vaadi,
aga Madisest mangus ta matte
ja Koeru kandist sai kotte.

Kuid Põltsamaalt ostis ta põhku
ja Tänassilmast paar tõhku,
ta Pilistverest sai pille
ja Võhmast veskile võlle.
Siis ostis ta Viljandist viili
ja Kaansoost kaani ja kiili,
kuid Paistust pakuti pilpaid
ja Kõpust kõrsi ja kõlkaid.
Veel tõi ta Jõgevalt jõhvi
ja Kodavere poolt kohvi,
Aga Tartust sai tema tanu
ja Elvast muid ehteid vanu.
Ta Palamuselt sai pangi
ja Kaareperest sai kangi,
kuid Otepäält ostis oda,
et kaitsda sellega koda.
Kui Raasikult saadeti raha,
siis ostis ta Valgast vaha,
ning tellis Tõrvast tõrre
ja Õisust kanade õrre.
Ja Karulast sai tema karra
ja Mõisakülast mõrra,
kuid Antslast sai ilusa angerja,
ja Põlvast põikpäise põngerja.
Noh, Võrust ostis ta võrgu
ja Kanepist kadakast kargu,
siis tellis Räpinast rätte,
mis saadeti kohe kätte...
Ja Urvastest pakuti ube
kuid hind oli kallis ja jube,

aga Rõugest ta ostis rõivast,
sai peale kauba paar teivast.
Ning Võõpsust sai tema võru
ja Petserist hobuse peru,
sai Irboskast veidi ivi,
võib=olla ka lubjakivi.
Nüüd pood on tal valmis kui loss.
Kel taskus on mõni kross,
see otsib üles ta maja
ja ostab sealt, mida vaja.

KAKS JÄNEST.

„Huu-huuu..."

Oli märtsikuu öö. Kuu paistis täie palgega üle lumise Männipalu metsa. Külm paukus ja tiksus mööda võsa. Ning puude oksad olid härmatanud ning kõledad.

„Hu-huuu," kostis jälle, kuid seekord juba lähemalt.

Vana hallivatimees jänes oli kuulnud juba esimest hõikamist, kuid tal oli põõsa alla kaevatud lume-augus päris soe olla ning ta ei tahtnud eksitada oma rahu. Aga et see seekord nüüd kuuldus lähemalt, siis ta leidis, et külaline ikka on ligi tulemas ning tuleb talle vastu minna. Ta upitas enese hange äärele ja hüüdis vastu:

„Huu-huuu..."

Tulija pidi olema samasugune hallivatimees nagu ootajagi, see oli juba häälekõlast selge. Valgeil jänes-tel on hääl kriiskavam ja tegumood mitut viisi albim. Hallid jänesed aga on kõigiti härrasmehelikumad ning nende häälgi on pisut madalam ja rahulikum.

Peagi kuuldus juba tasast kõbinat lumel ning põõ-sastest ilmus välja hall jänes. Nad jäid viivuks tei-neteist silmitsema ning siis alles usaldasid läheneda ja ajada juttu.

„Jumalime, siitpere rahvas. Täna on väga ilus ilm.“

„Tere jah. On ilus ilm küll. Üteldakse ikka, et ega see tiksikülm jäneserahvale midagi tähenda, aga see tuisukülm küll. Tiksikülmaga, olgu ta kui kuri tahes, kaevad omale hangesse augu ja magad magusasti, aga tuisk, näe, matab sulle lume peale ja leotab märjaks — see külm teeb küll vahel jänese tervisele liiga. Aga kust poolt sa oled ja kust sa tuled?“

„Ma olen õige kaugelt Kakulaane metsast ja mu nimi on Ipu. Sealt Kakulaane metsast ma praegu tulengi.“

„Minu nimi jälle on Pipu. Ei tea, kas sul on pikk teekond ees või?“

„Ega tea isegi. Hakkasin tulema ja ei teagi veel, kuhu peatuma jään.“

„Ahaa, siis on kolimine. Oled kevadine rändjänes?“

„Nii see asi on küll.“

„Kas Kakulaanes on halb elada, et ära tulid?“

„Ei ole halb. Jäneseid on seal ka palju. Aga viimasel talvel käis seal palju kütte... Kuidas siin on, kas on elu rahulik?“

„Nii, kuidas juhtub. Suvel on siin ütlemata tore elu, kui ise mõnele koerale jalgu ei jää, aga sügisel, siis kütid kipuvad ka siin kimbutama. Selgi talvel aeti mind mitu korda taga.“

„Kas siinsed kütid on kavalad?“

„On küll, aga mina olen veel kavalam. Mind nad kätte ei saa.“

„Mina olen ka kaval, mind ei saada ka kätte. Aga kes siin on kõige kurjem kütt?“

„Polegi siin rohkem talusid kui kaks. Üks peremees käib jahil, teine ei käi kunagi. Aga sellel esimesel peremehel on ka jahikoer.“

„Jahikoer? Hagijas? Siis on siin küll kardetav elada?“

„Ei ole viga. Teisel peremehel on jälle ümber põllu tihe traataed. Niipea kui hagijas sattub minu jälgedele, ma jooksen traataia poole, poen selle alt läbi ja koer jääb maha.“

„Aga kas kütt ei oota sind traataia lähedal?“

„Ootab küll, peaaegu alati ootab, aga ma näen tema juba kaugelt ära. Seks ajaks, kui koer kusagil traataiast läbi püüab, olen ma juba mitmel korral jooksnud läbi traataia ja jõudnud väga kaugele.“

„See on siis küll hea kaitse. Aga kuidas siin sööda-maadega on? Kas on oraseid palju?“

„Väga head orased on siin ja lumi pole ka sügav. Kas oled juba homse jaoks kõhu täis söönud?“

„Ei ole. Proovisin vahepeal üht haavaoksa, aga see oli natuke mõrkjas.“

„Siis lähme meie rukkipõllule! See on siinsamas lähedal.“

Jänesed lasid kergel jalal sõitu nurmele ning hakkasid lume alt orast kraapima.

„Suvel on siin ka hea ennast koerte eest peita,“ rääkis Pipu. „Siin on metsas jõgi ja kui sellest mitu korda risti-rästi üle hüppad ja muidu osavasti jälgi peidad, siis ei saa ükski koer sind kätte.“

Kõht oli jänestel peaaegu täis, kui Ipu tõstis nina üles.

„Missugune see küti talu on? Kas see siin lähedal või?“

„Seesama jah.“

„Kui ta on nii paha mees, siis lähme tema aeda, vahest saab sealt midagi magusamat. Ma mõtlen, et kas tal noori õunapuid on? Kui need ära närida, siis on kätte tasutud nende tülitamiste ja tagaajamiste eest.“

„Õuele minna? Ma pole kunagi julgenud seda teha.“

„Ei maksa karta. Meie omal pool koorisime kõik pahade peremeeste õunapuud ära.“

„Aga see pahandab neid ja seepärast nad vist kimbutavadki teid väga palju seal Kakulaanes?“

„Nii-kui-nii kimbutavad, ole sa hea või halb. Kas lähme?“

Ipu juba läks ees ja Pipu tal taga. Kõval hangel edenes jooks ruttu. Peagi olid nad juba aia ääres.

„Kõrge aed on,“ ütles Ipu.

„Otsime, igal aial on oma auk.“

„Ei, see ei lähe. Kui on auk, siis on püünispaelad ka ees. Mina ei hakka ühestki august sisse tungima. Olen korra juba paelas olnud.“

Ipu tahtis hakata rääkima, kuidas ta sattus korra karjapoisi seatud püünispaela, kuid Pipu hüüatas:

„Ruttu jooksma, minu järele.“

Ipu märkas nüüd isegi, et õuekoer Tuks oli juba üsna lähedal. Ta vist oli kuulnud jäneste sosinat ja jooksis neid püüdma.

Jänesed lasid kergel jalal sõitu nurmele ning hakkasid lume alt orast kraapima. (lk. 49)

„Traataia poole, traataia poole," karjus Pipu.

Sinna nad varsti jõudsidki ning pääsid sellest läbi. Ka Tuks jooksis hooga vastu aeda, kuid jäi maha kiunuma. Ta oli ettevaatamatult jooksnud vastu traataia okkaid.

Jänesed jõudsid viimaks oma harilikku peatuspaika tagasi.

„Päris hea oli see jooks, sai sooja," ütles Ipu.

„Oli hea jah. Ja veel see, et see tige Tuks sai valu."

„See kah. Aga kui meie oleksime aeda sisse roninud, mis siis oleks saanud?"

„Siis oleks väga halvasti läinud," arvas Pipu.

„Ei, siin on lõbus elada, mulle see koht meeldib. Kas siin on hea ka noori jäneseid üles kasvatada?"

„Väga hea, siin on oja ääres kaldaaluseid ja kändude all sügavaid auke. Ja peaasi, et rebaseid ei ole. Need on selle küti poolt puha maha lastud."

„Hm, see kütt siis nii väga paha mees polegi, kui ta hävitab meie vaenlasi. Siis meie ei tohi puutuda ta õunapuid."

„Seda ma ütlesingi. Kas jääd siis siia minu juurde saabuvaks kevadeks?"

„Jah, jään küll, sest sina oled väga tark jänes."

„Ja sina, Ipu, oled jälle väga vahva jänes."

Sellest ajast peale on Männipalu metsas kaks vana jänest.

TARK HARAKAS.

Oli ilus ja soe kevadine päev. Päike paistis ja linnukesed laulsid ning tallekesed aasal määgisid suure rõõmuga, sest külm talv oli jälle möödas. Koolipoiss Kusti aga tuli mööda maanteed ning tema meel oli veel kõige parem. Täna nimelt lasti õpilased suvevaheajaks koju. See teeb meele väga rõõmsaks. Ainult see paha lugu oli, et seljakott oli raskelt raamatuid täis. See kippus väsitama.

Ühe suure kase all Kusti istus maha jalgu puhkama. Istus, kuid siis ta tahtis vaadata ka üles taevalaotusse, kus laulis lõoke. Ta heitis selili ja leidis, et on väga kena vaadata sinist kevadist taevast. Vaatas ja vaatas, kuni uinus magama.

Tüki aja pärast lendasid kase otsa kaks harakat.

„Vaata, üks poiss pikutab puu all," ütles üks harakas.

„Pikutab, jah," vastas teine. „See koguni magab, sest silmad on tal kinni."

„Aga miks ta magab?"

„Ta on ju koolipoiss, seepärast ta magab."

„Kas koolipoisid siis aina magavad?"

„Ei maga, õppima peavad. Ja õppimine on väga raske töö."

„Kui raske? Kas nii raske nagu pesategemine või?"

„Palju raskem. Mina ise olen ka õppinud inimeste juures, mina tean.“

Teine harakas ei tahtnud uskuda esimese sõnu ja küsis:

„Kas tõesti? Kuidas siis sina õppisid?“

„Oota, see on pikk lugu. Mina sündisin ühes karjamaa kuusikus. Meie pesa oli tihedas okastikus nii hästi ära peidetud, et keegi ei oleks pidanud seda leidma. Aga ükskord hakkas meie pesa rappuma ja puu kõikuma. Üks karjapoiss oli meie pesa siiski kätte leidnud ja ronis üles. Ta võttis meid kõiki sülle ja viis puust alla. Meil polnud veel kuigi palju sulgi ning põgeneda ei saanud kusagile. Poiss pani meid mütsi ning viis koju.

Mõne päeva pärast viidi mind linna. Olin kitsas puuris ning tururahvas käis mind vaatamas nagu imet. Viimaks tuli üks vanamees, kes jäi mind kauaks silmitsema. Ta rääkis midagi selle karjapoisiga, kes minu turule tõi, andis sellele ka midagi ja siis viis minu koju.

See tuba, kuhu mind viidi, oli täis linnupuure. Seal oli hulk papagoisid, oli kaks suurt ronka, üks musträstas, üks hall vares ja ka üks vana harakas.

Linnud vahtisid mind esmalt uudishimulikult ning siis hakkasid omavahel rääkima. Mina kuulsin ja imestasin väga, et kõik on küll linnud, aga aru nende jutust ei saa. Viimaks vana harakas avas oma suu ja lausus mulle haraka keeles:

„Kas sina oled esimest päeva koolis või?“

„Siin olen esimest päeva jah. Ma ei saa millestki aru, millest teie siin räägite.“

„Kui sa pole veel õppinud, ega siis ei saa. Siin on koos kõik targad ja haritud linnud, kes oskavad rääkida seda inimeste keelt, mida nimetatakse eesti keeleks. See keel tuleb ka sinul ära õppida. Kõik, kes siia tuuakse, peavad õppima ära inimeste keele. Mina olen seda ka õppinud kogu eluaja.“

„Aga milleks seda vaja on?“ küsisin mina.

„Seda teab meie peremees, kelle nimi on Aadu. Tema armastab tarku linde ja õpetab meid. Kõige targemad on papagoid, nendega ta räägib pikki jutte. Mina oskan ka palju rääkida. Vares, ronk ja kuldnokk oskavad juba ka natuke.“

„Kas õppimine on raske?“

„Oi, väga raske.“ Vana harakas luges mulle mitu sõna ette ja seletas, mida need tähendavad. Mina ei saanud ühtegi järele ütelda.

Siis tuli Aadu ise tuppa. Ta tõi lindudele toitu ja ajas nendega juttu. Papagoid rääkisid palju, teised ütlesid ainult mõne sõna.

Minule andis ta head toitu. Siis ta hakkas õpetama mulle teretamist. Mina püüdsin küll seda õppida, kuid see oli hirmus raske.

Õige varsti ma õppisin selle keele ära, mida linnud seal rääkisid isekeskis. Siis sai teistega vestelda. Papagoid rääkisid, et nemad on pärit väga kaugelt maalt ja ei tahagi saada vabaks, sest nad ei saaks siis kunagi enam omale maale tagasi. Teised linnud siiski olid nukrad oma vangipõlve üle, kuid vahel unustasid

oma kurbuse ja lobisesid üsna lõbusalt. Kuldnokk rääkis, kuidas tema on mitmel korral käinud talveks kaugel lõunamaal, kuidas nad on lennanud üle paljude maade ja merede. Ronk rääkis oma pesast kõrge laanemänni ladvas ja vares rääkis sellest, kuidas igal õhtul videvikus nemad kogunenud kusagile kuusikusse ja siis kraaksunud kurjalt kuni suure pimedani. Lõpul ikka küsis, et ei tea, kas teised varesed ikka veel käivad seal kuusikus kraaksumas ja kas tedagi veel meeles peetakse.

Vana harakas seletas mulle, et niipalju üldse ongi linde, kes suudavad õppida ütlema inimeste sõnu. Aadu kogub neid kokku ja õpetab. Arvata võivat, et kui eesti keel on selge, siis lastakse kõik linnud kord lahti. Nii tehtavat nendes koolides, kus käivad inimeste lapsed.

Seda kuuldes mina ka hakkasin hoolega õppima, et siis rutem lahti saada. Sain õige mitu sõna selgeks. Ütlesin peremehele igal hommikul „Tere, Aadu!" ja muidki sõnu. Temal oli sellest hea meel ja andis mulle magusaid suutäisi.

Nii ma õppisin peaaegu aasta aega. Siis peremees sõitis linnast suvitama ja viis meid kõiki koormas kaasa. Üle hulga aja nägin jälle laia maailma. Katsusin puuri ust, aga see oli kõvasti kinni.

Uues elukohas sain tuttavaks Aadu uue koeraga, kelle nimi oli Reku. Ma õppisin tema nime selgeks ning hüüdsin teda alati nime pidi. Viimaks saime päris sõpradeks. Reku rääkis mulle, et tema suureks rõõmuks on jäneseid taga ajada. Ma ütlesin temale, et

Sain õige mitu sõna selgeks. (lk. 56)

mina tean, kus on väga palju jäneseid. Kui Reku avaks minu puuri ukse, siis ma viiksin ta sinna, kus on jäneseid nii palju nagu puus lehti.

Reku esmalt ei tahtnud uskuda, kuid pärast hakkas ikka rohkem kuulama mu juttu. Ükskord ta roniski minu puuri juurde ja lükkas selle põrandale maha. Uks läks siis iseenesest lahti ja ma lendasin aknale.

Lendasin sealt metsa ja Reku jooksis mulle järele. Üle põlluääre lennates nägingi jäneseid odraorasel. Andsin sellest Rekule teada. Nad pistsid tuule kiirusega jooksma ja sest saadik ei näinud ma Rekut enam. Harjusin jälle metsa eluga. Ainult see on jäänud meelde, et õppimine on väga raske töö. See poiss, kes siin all magab, on koolist koju minemas ja seepärast ta ongi nii väsinud."

Teine harakas, kes kuulas seda juttu, vaatas silmapiiri poole ja lausus:

„Imelikud asjad küll. Aga päike hakkab juba loojenema ning poiss ei ärka veel. Kas oskad teda äratada inimeste keeles?"

„Seda olen ma õppinud, seda ma oskan küll."

Ta ajas noka laiali ja kraaksus:

„Ärka üles!"

Ennäe, Kusti liigutas ja tõusis istuli. Harakad lendasid kaseladvalt minema.

„Kes see hüüdis siin, et ärka üles?" küsis Kusti ringi vaadates. „Kes see oli, kes hüüdis?"

Kusti vaatas ümberringi aga ei näinud ühtegi hüüdjat. Ainult kaks harakat lendasid eemal metsa poole.

HUNT JA ILVES MEREHÄDAS.

Hunt istus merekaldal ja vahtis taeva all keerlevaid kajakaid. Ta mõtles, et kajakatel on maailmas kõige parem elu, sest nad saavad kõndida maas, lennata õhus ja ujuda vees. Seepärast ei saa neid kuidagi kätte, kuigi neid on silmade ees terve hulk.

Kui ta seal istus ja unistas, tuli tema juurde vana ilves. Hunt ja ilves olid vanasti küll kõvasti purelnud, kuid et kumbki teineteisest jagu ei saanud, siis leppisid ära ja olid head naabrid.

„Ei tea, mis see hundi-taat siin istub ja vahib?“ küsis ilves.

„Ma mõtlen, kuidas saaksin mõne kajaka kinni püüda. Seal merel on neid suur hulk, aga kätte ei saa.“

„Sedap olen minagi mõnikord mõtelnud, aga need linnud on valvsad. Siiski rebane oli mõne aja eest saanud ühe kätte.“

„Mis nüüd rebasest rääkida, tema on ju kaval linnupüüdja. Aga kuidas siis kajakas maitsenud kah?“

„Ikka päris hästi, nagu kõik muudki linnud.“

„Rebane püüab suure kavalusega. Ma mõtlen, et kui leiaks ise ka mõne kavaluse.“

„Kas sinu pea, hundi-taat, siis nõu ei leia?“

„Võib-olla ongi hea nõu, aga pole abimeest. Saaks kajakaid küll, kui oleks julge abimees.“

„Võta mind abimeheks."

„Sind ei või võtta, sina oled arg."

„Taevas hoidku, või mina arg? Ilvesed on kuulus kiskja sugu."

„Seda küll, aga kas paadiga sõuda julged?"

Ilves jäi vait ja ei osanud kohe midagi vastata.

„On jah niisugune nõu," ütles hunt. „Siin rannas vedeleb kalamehe paat, aerud ka juures. Kui sõuame merele, siis võtame kõik kajakad kinni. Ja peale selle toome merelt veel kalu."

„Ah kalu saab ka?"

„Miks ei peaks siis saama. Kalur toob igapäev, kas siis meiegi peaksime ilma jääma. Ega kala ise küll kaldale ei tule, temale peab järele minema."

„Kui sa arvad," ütles Ilves, „et kindlasti saab kajakaid ja kalu, siis lähme."

Nad närisid paadiköie katki ja lükkasid siis ühisel jõul paadi vette. Ilves hakkas aerutama, hunt aga hoidis tüüri otsejoones sinna poole, kus kajakaid oli näha kõige rohkem.

Ilves sõudis kõigest jõust ja hunt hoidis tüüri ka hästi, kuid kajakad ujusid paadi eest ära.

„Küll need kajakad on ka igavesed rajakad," nurises ilves. „Ikka ujuvad eest ära."

„Ole vait," ütles hunt. „Sina ise sõuad liiga aegamööda. Nii ei saa kajaka poegagi kätte. Sõua kiiremini."

„Või nii? Mina sõuan küll kiiresti, aga sina hoiad tüüri halvasti. Niimoodi ei jõua meie kunagi kajakate juurde," ütles ilves, kuid hakkas siiski kiiremini sõudma. Kajakad aga tõusid eest lendu.

Ilves hakkas jälle sõudma ja paat ujus kaugele merele. (lk. 61)

„Küll teevad hinge täis," ütles hunt. „Vaata, nad tõusevad eest lendu."

„Jah, sõudmisest üksi ei aita, peaks oskama ka lennata."

Nad sõudsid veel. Ilves väsis ära ja pühkis higi.

„Ega kajakaid täna ei saa, nüüd tuleks parem minna ja tuua kalu," arvas hunt.

„Ei tea, kas kalugi saab. Need ju ujuvad sügavas vees," arvas ilves.

„Kui sügavas, siis tuleb ujuda. Ma olen küllalt sulistanud järve pilliroos ja tean, et vett ei maksa karta."

„Noh, sõua siis ise."

„Kuidas nii? Ikka sina pead sõudma, sest mina pean tüürima paati sinna, kust neid kalu tuuakse."

Ilves hakkas jälle sõudma ja paat ujus kaugele merele. Hunt hoidis tüüri ja vahtis paadi kõrvale vette, kas pole juba kalu näha.

Aega oli kulunud õige palju ning paadisolijate kõhud läksid üsna tühjaks. Randa polnud enam nähagi.

„Kas hakkab juba kalu saama, mul on kõht tühi," kaebas ilves.

„Varsti vist," arvas hunt.

„„Vist" on vilets mees," ütles ilves ja jättis aerud seisma.

„Noh, miks sa ei sõua enam?" küsis hunt.

„Ei jõua enam," kaebas ilves.

„Aga kui kala käes, kas siis süüa jõuad?"

„Kas on juba mõni?"

„Kus ta siis on, pole veel ühtegi näinud. Kalad on vist kodunt ära läinud.“

„Sõuame koju tagasi,“ soovitas ilves.

„Minupärast sõua, kui tahad,“ ütles hunt.

„Aga kuspool kodu on?“

„Eks sa tea, sina sõudsid.“

„Sõudsin küll, aga sina tüürisid.“

Paadis tõusis suur ja pikk riid. Ilves istus paadi=ninas ja hunt päras ning nad vahtisid teineteisele kur=jalt silmi. Nii nad seal vaidlesid, kuni ilm hakkas minema pimedaks.

„Kui sina ei sõua, eks siis sõuan mina,“ ütles hunt. „Aga kus aerud on?“

Aerusid polnud enam paadis. Tüli ajal olid aerud vette libisenud ja ei=tea=kuhu kaugele maha jäänud.

Sellest tõusis uus tüli, mis kestis siis ikka veel edasi, kui meri oli juba pime. Kumbki ei julgenud magama heita, kartes, et siis teine tuleb kallale.

Viimaks tuli hommik. Kuid ilm oli läinud pilvi=seks ja puhus tuul. Paat hüples lainetel nagu kork. Keskhommikuks tuul paisus veel ägedamaks. Hunt jäi merehaigeks ja kummardas üle paadiääre. Ilves tegi sedasama, ning siis paat läks kummuli.

Kui nad vee alt jälle pinnale rabelesid, oli tuul viinud paadi juba kaugele.

„Nüüd meie upume,“ ütles hunt. „Pai ilves, anna mulle kõik andeks, mis ma sulle paha olen teinud.“

„Annan küll, aga sina anna mulle kah.“

„Jah, annan küll kõik, aga ainult mitte seda, et sa aerud ära kaotasid.“

„Mina ei anna sulle jälle seda andeks, et sa mu merele meelitasid.“

Rabeldes lainetes nad läksid jälle tülli. Mõlemad aga hakkasid väsima ja vajuma. Hunt pistis surmahirmus huluma ja ilves kisendas ka nii kõvasti appi, nagu ta veel oskas.

„Tohoh, mis siin on?“ küsis äkki kellegi tume hääl. Veepinnale oli ilmunud loom, kellel oli peaaegu inimese nägu, suured vurrud ja pikad kihvad. See oli vana hüljes.

„Upume, upume,“ karjusid merehädalised.

„Kust taevast teie siis siia maha kukkusite?“ imestas hüljes.

„Paat läks ümber, päästa meid.“

„Ega siis muud, kui tuleb päästa. Hakake mu sabast kinni, ma viin teid kuhugi kaldale.“

Hunt hakkas kinni hüljese sabast, ilves aga hakkas kinni hundi sabast — nii algas sõit kuhugi kalda poole.

Selle kestes juttu ei olnud. Hundile näis korra, et ilves hammustab väga kõvasti ta saba, kuid karjuda ei saanud, sest siis oleks pääsnud hüljese saba lahti. Viimaks nad jõudsid kaldale ja heitsid kõik kolm liivale puhkama.

„Ei tea, mis nüüd tasuks antakse päästmise eest?“ küsis hüljes.

„Õigus, see läks meelest äragi,“ ütles hunt. „Mis sa arvad, ilves, kas teeme tasu ka ära või?“

Selle juures hunt andis ilvesele kavalalt silmaga märku.

„Nojah, tasu tuleb anda. Sul on rasva palju ja meil on kõhud juba eile hommikust saadik tühjad. Meie vabastame tasuks sind sinu rasvast. Ühe sõnaga — sööme su ära."

Hüljes kaitses vastu:

„Ärge tehke rumalust, mind on teile veel vaja. Näete ju, et teie pole veel suurel maal, vaid pisikesel saarekesel. Näete, siin pole rohututti ega puupõõsast, paljas liiv valendab. Siin surete varsti nälga."

Hunt ja ilves märkasid alles nüüd, et nad asuvad õige pisikesel saarel.

„Ja kui teil kõht tõesti tühi on, siis ma toon teile põhjast mõne suurema kala. Kas toon või?"

„Too jah, too jah," palusid hunt ja ilves.

Hüljes nihutas enda vette ja ujus eemale. Kui ta juba küllalt kaugel oli, siis ta pööras ümber ja ütles:

„Tahtsin teid päästa heast südamest, aga mõtlesin ennem katsuda, kas olete ausad loomad, keda maksab päästa. Aga kui olete nii tänamatud, et tahate isegi oma elupäästja ära süüa, siis jääge siia tühjale saarele. Ükski hüljes teid enam päästma ei tule."

Ütles ja kadus merepõhja nagu kivi.

Hulk päevi uitasid hunt ja ilves saarel ringi. Mõnel päeval said mõne kaldale uhutud kala või teo, mõnikord ei saanud sedagi. Kajakad lendasid ikka kõrgelt ja kalu polnud kustki võtta.

Ükskord paistis merelt kalapaat. Hunt ja ilves hakkasid huluma ja appi karjuma. Kalamees tuli randa, ajas nälginud hundi ja ilvese kotti ja viis linna loomaaeda. Seal võib neid näha igaüks.

VANAKARU JA HUNT.

Vanasti oli Vanakaru kõigi metsade isand ning teda kardeti väga. Kõik, mis metsades elas või oli, kuulus temale.

Hunt oli neil aegadel Vanakaru juures sulaseks. Ükskord kutsus Vanakaru Hundi enda juurde ja ütles:

„Sina, sulane Hunt, ei pea minu metsas korda. Pean sinu peale tõsiselt urisema."

„Mis on juhtunud?" küsis Hunt, kelle teada asjad pidid kõik korras olema.

„Ah, sina ei teagi, mis on juhtunud? Tead seda asunikku, kes paari aasta eest rajas Aheko mäenõlvale omale talu? See mees pahandas mind. Tal on põllul kaera ja kui mina läksin sinna natuke maiustama, siis tema ajas minu minema. Suur teivas oli käes, teibal veel tera otsas, ei saanud vastu hakata, pidin ära tulema. Aga tema peab minu sõna kuulama. Seepärast siis lähed sina nüüd selle mehe juurde ja ütled talle, et metsa peremeest peab austama. Et pahandust heaks teha, peab tema minu külla kutsuma ja pakkuma mulle söögiks kanaliha."

Hunt läks ja ütles peremehele, et Vanakaru tahab kanaliha. Mees mõtles ja mõtles, et karul pikad küü-

ned, teravad kihvad, kõva jõud... Peaks vist ikka ära leppima karuga.

Ta kutsus kanad ja teatas, et karu nõuab nende liha. Kanad aga pistsid kõik vastu kaagutama, et ei seda saa teha. Kõik munad alles munemata, pojad välja haudumata, ei seda või teha.

Mees nägi, et kanadel on õigus ning ütles Hundile, et karu kanaliha ei saa. Hunt jooksis tagasi Vanakaru juurde.

Varsti aga oli ta tagasi asuniku juures. Ta rääkis nüüd, et karu tahab lambaliha.

Kui lambad seda kuulsid, pistsid nad ägedasti määgima. „Ei seda või teha, et meid ära tapetakse. Meil ju veel tallekesi imetamata, ja palju villa kasvatamata, millest saab sooja riiet, kus siis meid saab karule anda. Ei seda või teha."

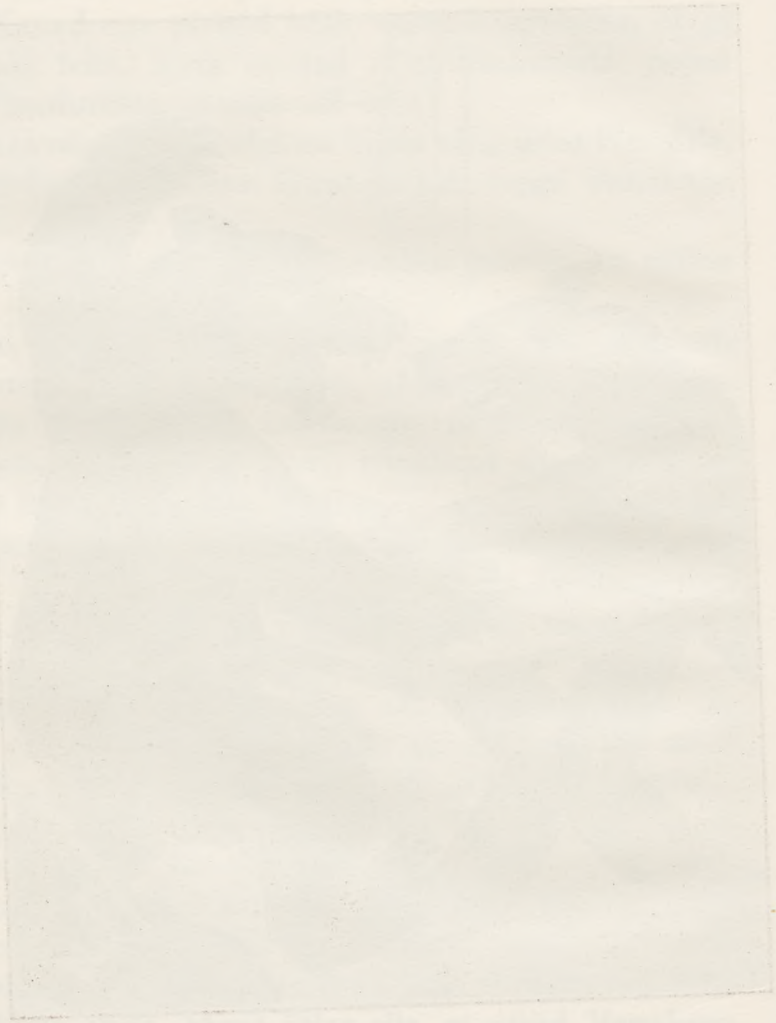
Mees sügas kukalt ja mõtles, et lammastel on õigus. Ta käskis Vanakarule ütelda, et ka lambaliha ei saa. Hunt läks jälle metsa, kuid tuli varsti tagasi. Teatas, et Vanakaru tahab lehmaliha.

Seda juttu kuuldes lehm sai päris pahaseks ja ütles, et kui teda karule peaks söödetama, siis mees jääb ilma piimast ja võist, koorest ja juustust, petipiimast ja kohupiimast. Mees saatis Hundi jälle metsa teatega, et ega ei saa anda ka lehmaliha.

Hunt käis veel mitu korda talus teatamas, missuguse koodulooma liha karu soovib, kuid kõik loomad olid peremehele kasulikud ja ta ei raatsinud neist ühtegi ära anda. Hunt ütles siis, et nüüd Vanakaru tuleb ise ja võtab kõike, mida tahab.

Sellest tekkis äkki suur riid. Vanakaru oli tugevam, kuid Hunt oli väledam ja sai raasukese omale. (lk. 67)

Siis tulid kõik koduloomad õuele kokku ja otsisid nõu, mida nüüd ette võtta. Mure oli suur, kuid koer Musti ütles, et küllap kõik läheb hästi, kui asja aetakse targasti. Peremees käskis siis koeral olla väravas külalisi vastu võtmas, haukuda nende auks väga kõvasti ja hoolitseda külaliste toitmise eest.

Kui siis Vanakaru oli tulemas, siis koer laskis välja otsida ühe suure kondi, millel oli ainult üks suutäis liha küljes. See pandi lauale külalisi ootama.

Koer võttis väravas külalised vastu ja viis nad kohe sööma. Kui Vanakaru ja Hunt nägid laual ühtainust konti natukese lihaga, siis mõlemad tahtsid seda haarata endale. Sellest tekkis äkki suur riid. Vanakaru oli tugevam, kuid Hunt oli väledam ja sai raasukese omale. Hunt põgenes õuele, karu aga jooksis sinnagi järele ning sealt nad jooksid tülitsedes ja pureldes metsa.

Sest ajast saadik pole hunt enam karu sulane ning hundid ja karud on teineteisele vihased. Ka inimestega nad on vaenus ja taludesse nad päeval enam ei julgegi tulla. Koer aga armastab sest saadik ikka valvata väravas, haukuda külaliste auks ja pidada võõraid silmas.

KITS POLE KARIELAJAS.

Karjaga koju tulles kits kargles kõige ees ja karjus üle õue:

„Tooge mulle toitu, tooge mulle toitu. Muidu ma ei anna piima."

Eit ja taat kuulsid kitse ähvardust ja tõid talle toiduks toredat rohtu. Kits sõi ja magas.

Teisel päeval kits jooksis jälle koju karja eel ja karjus:

„Tooge toitu, tooge toitu. Muidu ma kargan üle kapsaaia ja teen kahju."

Eit ja taat kuulsid ja tõid kitsele toiduks rohkesti ristikheina. Kits sõi ja magas.

Karjas olles kits unustas omale toiduotsimise hoopis. Koju tulles kargles ja karjus jälle:

„Tooge toitu, tooge toitu, muidu hüppan viljaaeda ja teen kahju."

Eit ja taat kuulsid ja tõid kitsele toiduks magusaid maasikaid. Kits sõi ja kiitis enda tarkust, et ta nüüd teab, kuidas on hea elada.

Neljandal päeval kits kihutas jälle koju karja eel ja karjus:

„Tooge toitu, tooge toitu, muidu lõhun maja."

Eit ja taat kuulsid ja tõid kitsele vaka vabarnaid. Kits sõi, vilgutas vihaselt silmi ja lausus:

„Tahan kuldseid sarvi ja hõbedast habet. Kui ei saa, puistan küla puruks.“

Eit ja taat kutsusid kuulsa kullassepa. See tuli külla ja küsis, milles häda?

Kui ta kuulis seda kurja lugu, ta mõtles natuke ja ütles:

„Sarvi saab kullata ja habet hõbetada, kuid ega kitsest siiski saa karielajat. Kitsele vaja lõakest — üks ots kaela, teine vaia külge.“

Ütles ja panigi. Kits hüples ja kargles lõa otsas, pärast mõles, et niigi on päris hea. Sööb nüüd, mis süüa antakse, nipsib ja näpsib ka ise rohtu, kust saab.

Aga võõrast meest nähes läheb vihale, hiilib salaja juurde ja annab kõva müksu.

Aga võõrast meest nähes läheb vihale, hiilib salaja juurde ja annab kõva müksu. (lk. 70)

HIIR LÄKS PUID RAIUMA.

Hiir tahtis minna metsa puid raiuma. Ihus nädala kirvest ja katsus selle tera. Puhkas siis ja arvutas, kui palju raha ta saab. Mida rohkem puid raiub, seda rohkem raha. Kuid hiir raiub palju puid ja saab väga palju raha.

Ta läks hommikul väga vara teele, sest mets on kaugel. Üsna kodu lähedal tuli talle vastu vana vares.

„Tere," ütles hiir. „Kas sa ka tead, kuhu ma lähen? Ma lähen metsa puid raiuma. Raiun terve metsa maha ja saan palju raha."

„Vaata, vaata," ütles vares. „Või sina saad palju raha. Sul läheb siis hästi. Ega sa siis viimaks uhkeks lähe?"

„Ei lähe," ütles hiir. „Mõni rähn on isegi paari kirju sule peale uhke aga mina, kui ma rikas olen, ei tee sellest väljagi. Metsa on varestele küll vaja, aga ma ei saa sinna parata. Aga kas sa tead, mis meie oinaga eile juhtus?"

„Ei tea."

„Meie oinal niideti vill seljast ära. Nüüd ta on nudi kui nülitud. Mine vaatama, ma aga pean minema, sest mets on kaugel."

Hiir ruttas edasi, kuid varsti tuli vastu konn.

„Kas tead, konn, kuhu ma lähen? Ma lähen metsa puid raiuma. Raiun palju puid ja saan ilmatu rikkaks. Vares arvas, et ma lähen siis uhkeks, aga ei lähe. Meie oinas pügati eile ära, nüüd on nii nudi kui silk."

„Vaata, vaata," ütles konn. „Või oinas on nudi ja sina saad raha. Ega palju raha pole paha."

„Kus ta siis paha on! Ma peangi ruttama, sest mets on väga kaugel."

Hiir ruttas edasi, kuid vastu tuli vana jänes.

„Kas sa tead, kuhu ma lähen? Ei tea? Kust sa seda teada võidki, ma pole seda sulle veel jutustanud. Lähen metsa puid raiuma. Kogu metsa raiun maha ja saan hirmus palju raha. Otsi omale uus mets, muidu jääd lagedale."

„Paha küll," kurtis jänes. „Kas sa ei saaks jätta metsa alles?"

„Ei saa, raiun maha. Raha on vaja."

„Kuule, kulla hiireke, jäta alles üksainus põõsake, kuhu saaksin vihma ajal varju pugeda."

Jänes kauples kaua, kuid hiir ei annud järele.

„Aga nüüd ma pean ruttama, sest mets on kaugel," ütles hiir ja läks edasi.

Siis tuli vastu harakas.

„Kuuled sa, haraka peremees, kas sa oled juba kuulnud, et mets raiutakse maha."

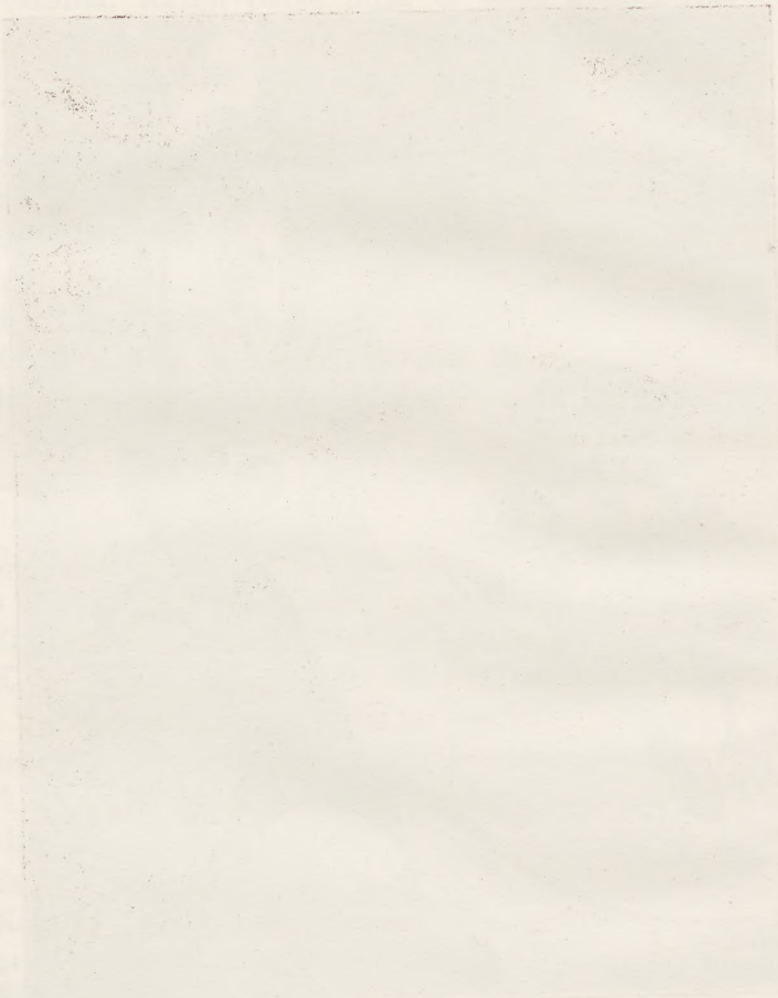
„Ei ole."

„Raiutakse maha jah. Ja arva ära, kes on raiuja."

„Ei tea arvata. Mõni metsakaupmees ikka vist."

Hiir tahtis minna metsa puid raiuma. (lk. 71)

„Mina olen see, kes raiub metsa maha. Praegu just lähen raiuma. Mitte ühtki puud ei jäta üles. Ja raha saan ma kole palju. Aga ega ma siis uhkeks ei lähe. Sina küll uhkustad oma paari tühja kirju sule pärast, aga mina ei ole uhke isegi siis, kui terve maailm on minu oma."

„Metsast saab palju raha küll," arvas harakas. „Ainult see raiumine on raske töö."

„Raske küll, aga maha ma ta raiun. Ega mina raskusest hooli. Mets maha, muud midagi! Peangi ruttama, sest mets on väga kaugel."

Siis tulid üksteise järele hiirele vastu veel heinaritsikas, põldpüü, siil, rästas, nirk, orav ja veel mõni teinegi loom. Kõigile hiir jutustas, et tema raiub metsa maha ja saab palju raha. Kellele sa siis räägid ja kellele rääkimata jätad? Kahju, kui mõni ei tea, kuidas hiir hävitab metsa ja saab rikkaks.

Viimaks, juba üsna metsa lähedal, tuli vastu rähn. Ilm oli siis juba päris õhtul ja hakkas hämarduma. Päevake tühja jutuga ära viidetud, nüüd peab tõesti ruttama.

„Rähnipoiss ae, tule siia, ma räägin sulle suurt uudist."

Rähn tuli ja hiir jutustas talle oma suure uudise. Rähn kuulas ja kuna ta ise ka tunneb natuke puutööd, siis ta küsis:

„Aga millega sa, vennike, selle metsa siis maha raiud?"

„Kirvega. Ma teritasin kirvest terve nädala."

„Aga kus su kirves on?"

„Kaasas," tahtis ütelda hiir, kuid märkas siis ka ise, et tal polnudki kirvest. Oli selle koju maha unustanud. Tal hakkas kangesti häbi.

Rähn arvas, et hiir on peast segane, ja lendas minema.

Hiir oli õnnetu, et tuleku vaev oli asjata. Mis muud, kui pöörata koju tagasi.

Õhtu läks jahedaks ja hakkas sadama. Pimedus tuli maa peale. Hiir koputas jänese uksele ja palus öömaja. Jänes vaatas üle ukse koputajale ja pani ukse veel kõvemini kinni. Ei, metsahävitajale öömaja tema ei anna.

Ka vares ei annud ega annud harakaski. Ei annud ei nirk ega siil, ei teder ega vutt, mitte keegi ei aidanud hiirt. Erilane oli koguni nii vihane, et nõelas hiirt ninast. Siis ta ei julgenud enam kusagile koputada ning asus põõsa alla öömajale.

„Küll on hea, et kirves koju jäi. Nüüd on alles puud, mille all leiab varju vihma eest," mõtles ta.

Ega olegi ükski hiir senini ühtki puud maha raiunud.

LUGU KARMILLAST JA PAHARETIST.

Elas vana kass Karmilla.
Ja võib=olla mõni mees
teda otsekui parhilla
meeles näeb veel enda ees.
Näugus valjult, habet silus,
hiilis tasa nagu kala,
saba oli kaunis ilus,
aga tagumise jala
poolest kiita polnud lood.
Selle salvas küla Reku
lombakaks, kui said nad kokku
teispool laia Ördisood.
Valu läks, kuid polnud jaksu
sooritada kättemaksu,
kuna, seda teame ammu,
koeral kassist rohkem rammu.
Ja mis tegi siis Karmilla?
Ta läks tasa üle silla,
mööda rukkist, mööda linast,
kuid ei lasknud ainust lõhna
läbi kanarbiku kõhna,
mööda omast nöbininast.
Teispool männikut on läte,
kust see kuulus Udioja

oma alguse saab kätte.
Vana jänes oma poja
oli toonud sinna kohta,
küllap ikka jooma vist,
et ei tuleks hilja õhtul
kanget jänu kaebamist.
Haistis lõhnakest Karmilla,
ajas turri oma villa,
mõtles — Reku tehtud valu
tundku jänespere talu.
Ning siis hiilis seljataha,
hüppas, murdis jänku maha,
neelas tasakesi ära.
Muud ei olnudki seal kära.

Aga vana jänku ema,
metsas toitu korjas tema,
just kui tundis hinges pistet.
Tekkis aimus, nagu vist et
lapsele on juhtund paha.
Töö ei enam minna taha,
mis siis muud kui ainult
kuidas poega koju saata.

Aga allikal kui kägu
istus kass ja pesi nägu,
oli laisk ja üsna vedel,
õõtsus küljeluude redel,
sest et jänkukene kõhus
teda omajagu rõhus.

Selge — toimund asi jube,
aga väike lootuskübe

hingesopis siiski leidus —
vast on poju kalda peidus?
Käis ja luusis, mõtles pojast,
hüples kordi üle ojast,
vahtis ikka siia-sinna,
kuhu pojake võis minna.
Aga vana kass Karmilla
jälle ajas turri villa,
hiilis omakorda rohus,
kuni sattus paras juhus,
tegi jälle hüppekese,
võttis jänku hingekese.
„Mis nüüd viga laulu lüüa,
nüüd on liha süüa, müüa,
ja ka koju kostiks viia,“
hüüdis vana kuri kass.
„Tõesti hea, et tulin siia.
Aga küsimus on, kas
süüa kõik või osa hoida?
Jätad osa, tuled homme,
siis on teada, vana komme,
pole raasu enam leida.“
Nõnda arutles Karmilla.
Kuigi ruumikene keelas,
tema siiski saagi neelas.
Nägu oli esmalt lilla,
pärast silm lõi virvendama,
süda hakkas kirmendama,
äkki käis siis kole plaks —
nii Karmilla lõhki läks.

Äkki ootamata koolda,
kui on kõht nii kangest' täis;
seda ükski vist ei poolda.
Aga mõtlemisel näis
meie kassile, et loost
paistab siiski väike troost —
pole parata ju sinna,
ükskord nii=kui=nii on minna.
Aga mis nüüd ette võtta?
Seada sammud üles taeva,
küllap vist ei tasu vaeva.
Vaevalt saad seal ettekotta,
kui sind märkab inglisalk,
ja siis vaata, et sind malk
äkki mõõdab üle selja,
lendad tagurpidi välja.
Küll nad teavad, keda meest
tuleb saata ukse eest.
Olgu asi nii või naa,
ega teisiti ei saa,
tuleb minna tuulte jalust,
leidma mingit ulualust,
vana Pahareti onni.
Vaevalt paika tema keelab,
kuigi ise kehvalt elab,
süües kupatatud konni,
juues sogast solgivett.
Kannab pastlaiks vanu paate,
peakatteks vanu vaate —
nõnda elab Paharet.

Kui see vana kass Karmilla
astus üle põrgusilla,
Paharet siis parajasti
tuhnis mööda pühkmekasti,
kas ei ole sinna sala
sattund mõni toidupala.
Nähes kassi, tõstis nina,
ütles: „Ah, see oled sina?
Mis sind äkki siia tõi?
Kes küll sinu maha lõi?“
Vastas kass: „Nii oli saatus,
minul puudus ettevaatus,
liiga täis sõin oma pugu
ja nii juhtuski see lugu,
mida vaevalt karta võis
kõht käis lõhki nagu põis.
Las nüüd sinu juures asun,
küll ma selle sulle tasun.“
Paharet siis kaua vahtis,
miskit ütelda ta tahtis,
aga siiski hoidis suu,
vahtis kassi nagu kuu.

*

Kehv on Pahareti talu,
pole põlde ega puid,
pole kukki ega kanu,
pole koduloomi muid.
Hunt seal isegi ei hulu,
kuna poleks mingit tulu
tõsta sinnapoole suud,

kus ei leidu miskit muud
peale laiskuse ja paha,
peale luude, peale naha.
Talu ümmardajad orjad,
kõigest ilmast kokku korjat,
kõhnad nagu linakiud,
sisisevad nagu siud,
pole imet vähematki,
et ka tuul neid murrab katki.
Pahareti leivaaitu
näha võib veel terve rea.
Mis seal sees? Ei seda tea.
Isegi neid rotimaitu
pole nähtud sealpool roitmas,
nad on ennast mujal toitmas.
Nii on Pahareti majas
ainult kärbes supipajas
veele värviks, leemerammuks.
Mida rott küll sinna sammuks?

*

Kuid Paharet, nii nõuab mood,
peab aastas andma ühe balli.
Kuid teavad kõik, et nii on lood,
et tühja kõhuga ei tralli.
Peaks saama kusagilt produkte,
mõnd maitsvat jooki, pisut frukte,
ja lõpuks veel ka magusrooga,
siis alles pidu läheks hooga.
Kuid kui sul sootuks pole ivi,
mis katad lauale, kas kivi?

Nii mõtles Paharet ja vaagis
kõik mõtted põhjalikult läbi.
Ja siis, mis sest, et südant saagis
nii koledasti kõva häbi,
tal valmis otsus laenu mangu,
ei mitte palju, pisut tangu
ja pisut odrakördi jahu,
ja peale selle pisut silku.
Ei kahelnud ta silmapilku,
et toidu poolest on siis rahu.
Kuid laenata võib ainult Taat,
ja talle ennegi on võlgu...
Ja mine tea, kas sealt saad?
Võib-olla kehitakse õlgu
ja kästaks' minna tuldud teed.
Vaat, mis sa häbiga siis teed?
Ta kõmpis Taadi juurde üles,
paks palvekiri rullis süles.
Ta otsis meelitavat keelt,
mis paitaks Vanataadi meelt,
et asja otsustaks ta kainelt
ja laseks anda toiduaineid,
täis Pahareti terve süle.
Siis raskest ajast pääseks üle
ja edasiste päevi rivis
ei lasuks hingel rasket kivi.

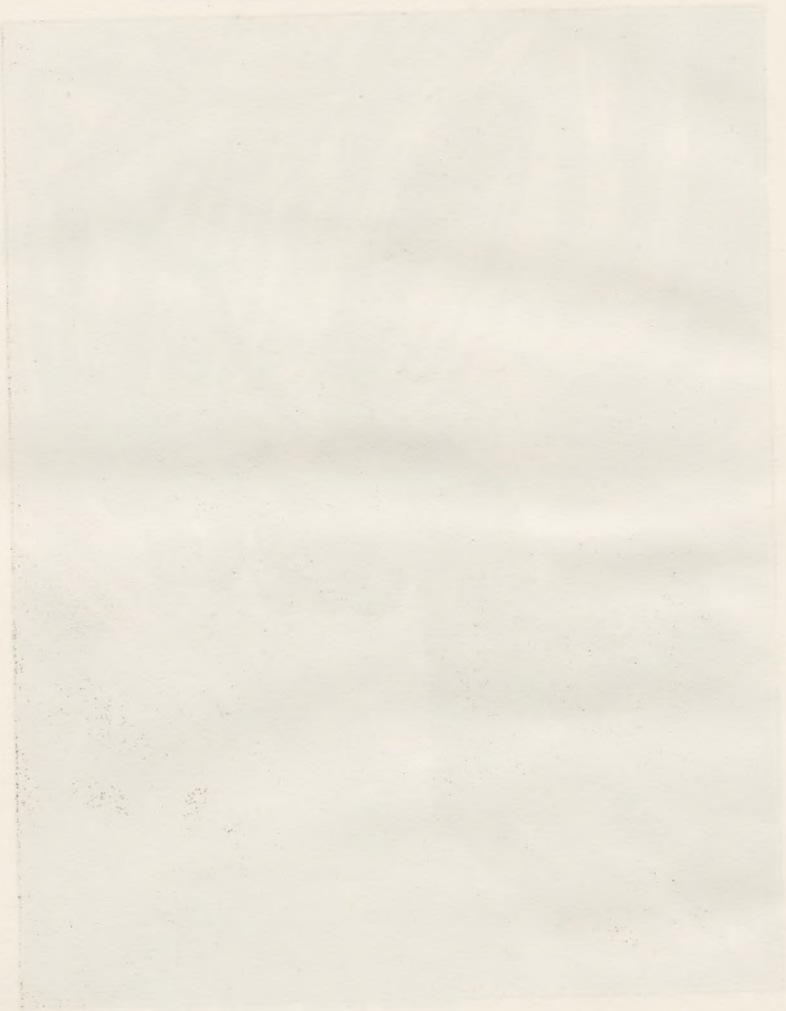
*

Rikas Vanataadi loss,
ööd kui päevad praevad pliidad,
korstnaist tõuseb supitoss,

aidas sinke terved riidad.
Kokad rasvased kui härjad,
rasva sulamisest märjad,
köögis keerutavad kulpe.
Inglid aiast toovad tulpe,
hüatsinte ja nartsisse
Taadi söögituppa sisse...
Puudelt nopitakse andeid,
teised häälestavad kandleid,
õuest pühitakse risu,
et ei rikuks taadi isu.
Mitmed ümmardajad-jõud
küürind puhtaks hõbenõud,
tõstnud vaagnad lauda ritta,
üks ots läände, teine itta.
Mõned lõik'vad lahti kooki,
teised valmistavad jooki,
eemal aianurgas mõned,
valmistavad lauakõnet.
Kõik on prisked nagu palmid,
löövad vilet, jooksma valmid.
Sellel ajal otse aga
kuuldus kobin värja taga.
Need, kes kaesid, nägid, et
õue asus Paharet.
Oli üsna ime, kuda
saand ta nõnda palju muda
oma jalanõude külge.
Jõudes Taadi ukse taha,
võttis piibu hambaist maha,

Kuidas mõeldi, nõnda tehti,
kassi peale peeti jahti... (lk. 84)

laskis hamba vahelt sülge,
ja ka oma piibu tuha
puistas sinna maha puha.
Koht, mis enne oli puhas,
haises, tolmas piibutuhas.
Kisa, kära lossis lahti,
kes toond õue muda, prahti,
kust on pärit vänge lõhn?
Paharetikene kõhn
aga kipub ikka üles,
määrdind palvekiri süles.
Kuid siis Peetrus, või kes oli,
igal juhul, mees kel voli,
tuli välja korda looma.
Nähes Pahareti-looma
hing tal äkki kargas täis,
käratas või mis ta tegi,
kes nüüd seda kõike nägi,
Paharet sealt kähku käis,
nagu lennul värja taha,
ainult mustus jäi tast maha.

*

Küll ta teel siis vandus kurja,
et see käik läks nõnda nurja,
turi värises tal vihast,
kiskus peoga karvu pihast,
veeres koju nagu kera,
peos ei ühtki tangutera.
Mitu päeva turtsus tares,
kord kui siga, kord kui vares.

Kui ta siis taas astus õue,
oli esimene nõue
vaadata, kas siiski leiduks
üks-ta-puha mida toiduks.
Sellel hetkel üle silla
tuli jälle kass Karmilla
priske hing, kes siinses talus
kippus ribelema jalus.
Paharetist rõõmujuga
otsekohe jooksis läbi,
käskis tuua köögist nuga.
Lõpuks polegi ju häbi,
vastu võttes põrgu massi,
toiduks ette kanda kassi.
Kuidas mõeldi, nõnda tehti,
kassi peale peeti jahti,
mööda katuseid ja urkaid,
mööda tihnikuid ja künkaid.
Viimaks ikka kätte saadi,
valmistati põrgupraadi.
Kõigil oli kange rutt...
Meil kah. Otsas ongi jutt
Paharetist ja Karmillast,
kes läks üle põrgu sillast.

HIND KR. 2.40.

